

BEVEZETŐ GONDOLATOK

A JAVÍTÓINTÉZETI NEVELÉS TANULMÁNYAIHOZ

Célunk a javítóintézeti nevelés protokolljával, támogatás biztosítása a szakterület professzionalizálódásához, a módszertani eszköztár egységes kialakításához, fejlesztéséhez.

A standardok a szakterült megismerésének és megértésének eszköze, a tanultak alkalmazásának eszköze, valamint a szabályok rendszere. A javítóintézeti fejlesztés – nevelés - gondozás módszertanának funkcionális eleme a megismerés, az alkalmazás és a szabályozás.

A javítóintézeti gondozás – nevelés - fejlesztés komplex módszertani alkalmazása, rendszere Magyarországon 130 éve formálódik és folyamatosan fejlődik a hazai és a nemzetközi gyakorlat tapasztalatai által.

A javítóintézeti nevelés fejlődésének három terének - jogszabályi háttér fejlődése; szakmaépítés; intézményrendszer fejlesztés –, sajátosságaira rámutatva vállalkozunk a javítóintézeti nevelés – gondozás – fejlesztés módszertani egységesítését megalapozó folyamatban való közreműködésre.

A módszertani fejlesztés folyamatában a javítóintézeti standardizálás oksági összefüggéseinek ismertetésével a standardok, protokollok, és szakmai ajánlások tanulmányokba foglalásával támogatjuk a területen dolgozó szakembert, valamint a szakterület tevékenységei iránt érdeklődőt.

A standardok kidolgozásának okai

A javítóintézeti nevelés komplex célját motivált és szakmai kompetenciával rendelkező szakemberekkel lehet hatékonyan megvalósítani. A javítóintézeti nevelés szakmai standardjainak, protokolljainak, irányelveinek kidolgozása és módszertani ajánlása, támogatni kívánja az intézetek szakmai személyzetének tevékenységét, ezáltal hozzájárulva a szakterület professzionalizálódásához, fejlődéséhez.

Szakmai elvárás, hogy az intézet nevelőközössége tisztában legyen azzal, hogy **a tevékenység középpontjában a fiatal áll.**

Olyan fiatalok bünelkövetőnek a szükségleteit kell kielégíteni a javító intézeti nevelés folyamatában, akit bűncselekmények elkövetése után a büntető igazságszolgáltatás javítóintézeti nevelésre utalt, illetve vele szemben az előzetes fogva tartást javítóintézetben rendelte el végrehajtani. Úgy kell vele elfogadtatni a joghátránnyal járó szankciókat, hogy közben együttműködjön egyéni fejlesztésében, és készüljön alkalmazkodni a normatartó és társadalmilag elfogadott együttélésre, ennek érdekében fogadja el a javítóintézet komplex gondozó – nevelő – fejlesztő rendszerének közreműködését.

A javítóintézeti gondozás – nevelés - fejlesztés tevékenységrendszer a növendékek célcsoportjára fókuszálva a „Kit? Hol? Hogyan? Meddig?” kérdések feladataira úgy válaszol, hogy közben alkalmasan és rugalmasan követi az intézményrendszer szakembereivel és a szervezet fejlesztésével a fiatalok kriminalitásával kapcsolatos változásokat.

A projekt számára az új intézmény bevezetése és működtetése valamint a fejlesztő és terápiás jellegű tevékenységek hatásfokmérése szempontjából egyaránt meghatározó jelentőségű a szakmai személyzet kultúrája. Az intézet kultúrája alapozza meg és alakítja ki a nevelési légkört, a nevelő közösséget és a nevelőközösséget, valamint a formális szervezethez képest a másodlagos, informális szervezetet, így az intézet összmunkatársi közösségét. Ezt a fejlődési folyamatot és szervezetiépítési-, fejlesztési tevékenységet alapozza meg a standardizálás.

Az egyes szakmai tevékenységhez tartozó feladatok elvégzéséhez elengedhetetlen a hitelesség, a felelősség kérdéseinek tisztázása, a kommunikációs gátak és azok elkerülésével összefüggő lehetőségeinek tudatosítása. Az általános viszonyulásban lényeges a hiteleség, a személyes példamutatás, a kölcsönös szakmai bizalom. A standardizálási munkát a mentorálás tevékenység-folymata követi. A standardizálás és a hozzá kapcsolódó tevékenységek a mentorálással, szakmai készségek, képességek, tevékenységek összefüggő cselekvési folyamata.

A javítóintézet egy funkcionális szervezeti forma. A szakmai célok és a megvalósítás eszközszerrendszere, a gondozás – nevelés – fejlesztés és az általános ellátással kapcsolatos módszertan az intézményi szerkezetben jelenik meg. Hatékonysága a standardok alkalmazhatóságán a pontos definíciók által beazonosítható cselekvési folyamatokban mérhető. A javítóintézet egyszerűen és könnyen áttekinthető belső kapcsolatokkal rendelkező szervezetében az alá-, és fölérendeltségi viszonyok egyértelműek. Hátránya a rugalmatlanság és a specializáció hiányossága, ami bizonytalanságot okozhat és ez a nevelési folyamat sérülékenységeit segíthet felismerni. A gondozás – nevelés - fejlesztés folyamategységeinek standardjai jelentősen csökkenthetik a felmerülő kockázati tényezőket. A rugalmas és adaptív szervezeti közeg kialakításához szükséges az ellátandó feladategységek rendszerben való kezelése, melyhez kapcsolódnak az alapelvek. Az intézet strukturális terei és stratégiai referenciái áttekinthetőbbé és egységes követelményrendszerbe foglalhatókká válhatnak, befolyásolva ez által a javítóintézettel kapcsolatos szakmaközi, valamint a szakmai kommunikáció tartalmát, intenzitását.

A javítóintézeti nevelés végrehajtásának sajátos hierarchikus feltétele a bíróság ítélete, illetve az előzetes letartóztatást elrendelő határozat. A további és sajátos hierarchikus feltételek a végrehajtás alkalmával az intézetek pedagógiai programjai alapján mutatkoznak meg. A hierarchikus feltételek áthatják a javítóintézet teljes szerkezetét, formális és informális rendszerét, a javítóintézeti kultúra „világát”. A javítóintézet tekintélyelvű szervezatként működik. A tekintélyelvű zárt „világában” alapvető feszültségmezők keletkeznek, aminek hatásmechanizmusában folyamatosan alakul, formálódik a tevékenységet végző személyisége, valamint szakmai személyisége.

A standardizálás további eredménye lehet a szakterületen tevékenykedők tudásának összegzése, ezáltal a szervezet saját közérzetének javítása; továbbá annak biztosítása, hogy az intézeten kívüli és az intézeten belüli, szakmai-szervezeti csoportoknak is sikerül világosan kifejezni azokat a szakmai gondolataikat, fejlesztési elképzeléseiket, amelyek mindannyiukat érintik.

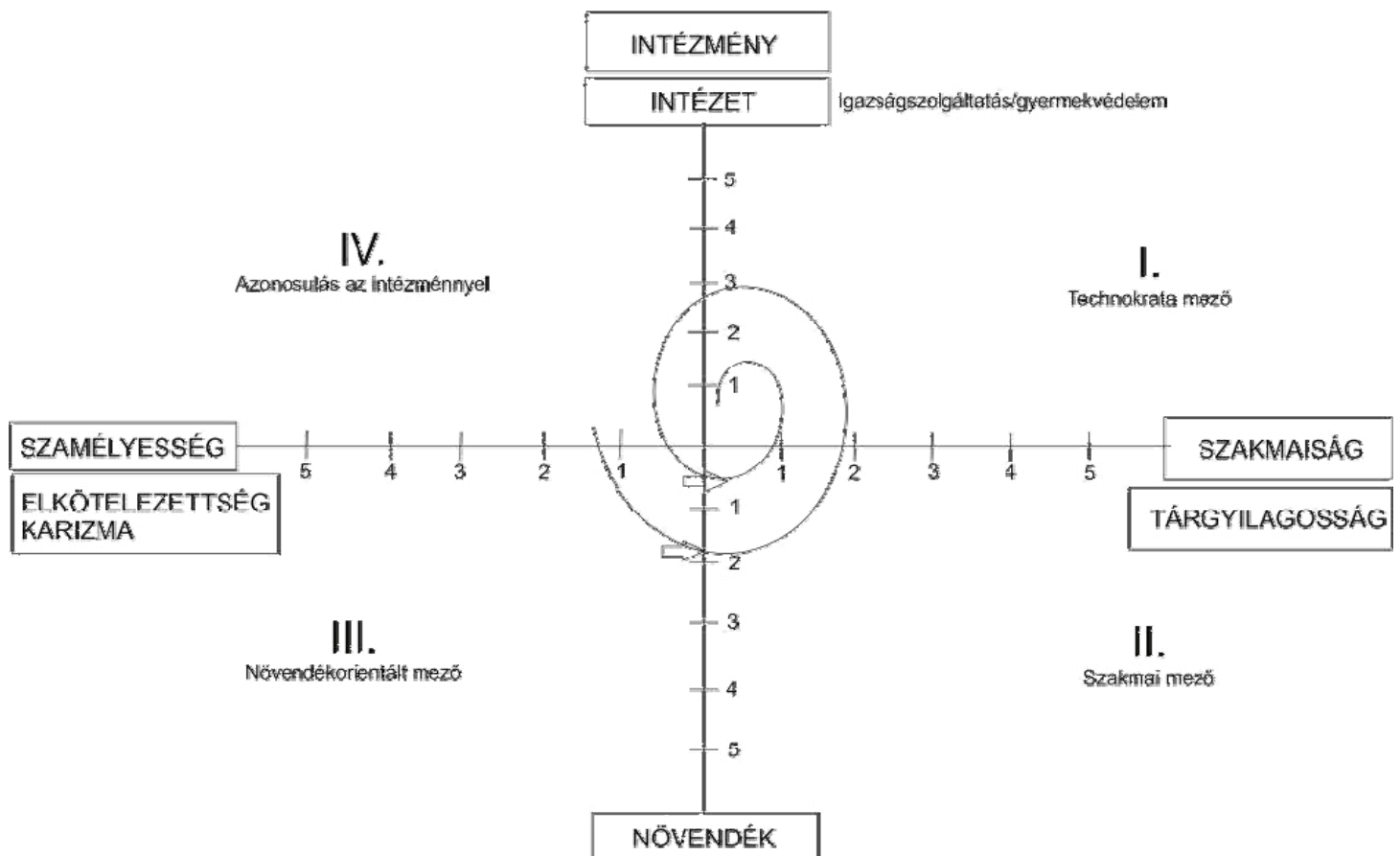
A standardizálás értelmezésünkben az a tanulási folyamat, amiben nyitottan és készséggel veszünk részt annak érdekében, hogy saját magunkat fejlesszük és változtassunk, szakmai szerepünkben adódóan változásfolyamatot indítva multiplikátorhatással, ami egyaránt lehet kellemetlen, fájdalommal és értetlenséggel teli, mert el kell hagynunk komfortzónánkat, ugyanakkor és nem utolsósorban ez a tanulásunk lehet számunkra örömteli.

A feszültségi mező, amiben a javítóintézeti munkatárs dolgozik

Az ábra Gottfried Weber a Dialógusképesség hierarchikus feltételek között vizsgálatait figyelembe véve a feszültségi mezőt egy koordináta-rendszeren keresztül mutatja meg.

Feszültség a szemközti párok *Intézmény/intézet - növendék* és *személyesség/elkötelezettség/karizma - szakmaiság/tárgyilagosság* között keletkezik.

Az ábra négy mezőből áll:

II. Szakmai mező – szakértő orientált mező

- szakértő – orientált; a növendék a különböző szakmák – pszichológusok, jogászok, tanítók, tanárok, nevelőtanárok, szakoktatók, gyermekfelügyelők, rendészek, szociális munkások-, munkatársai közötti szakmai viták szereplője.

III. Növendék-orientált mező

- minden tevékenység megfontolásának és megvalósításának a középpontjában a növendék áll, a pedagógus munkakörben dolgozó, mintegy tanácsadói szerepet vállal, aki felelősséget érez a növendék iránt és a növendékkal való azonosulásra is képes.

IV. Azonosulás az intézménnyel, intézettel

- az intézmény/intézet alakítja, befolyásolja munkatársai tudatát. A munkatárs számára az intézet szabályai második természetévé válnak: a szolgálati utak betartása, a hatáskörök, az intézmény-specifikus nyelv elsajátítása.

Ez a négy mező szintisztán nem fordul elő gyakorlatban, sokszínűen keverednek. A standardizálás és a mentorálás lehetőséget ad arra, hogy:

- segítsen a javítóintézeti munkatársaknak a mezőkben elfoglalt/elfoglalható helyük meghatározásában
- a munkatársak közötti különböző pozíció meghatározásokból adódó konfliktusok megelőzése/elkerülése
- hozzájárul annak tudatosításához, hogy hol húzódnak a mezőket képező rendszer megváltoztathatóságának határai.

A javítóintézet feszültségmezőiben való szakmai és személyes jelenlétünk, az egyes mezőkben megvalósuló mozgásunk, jelentőségteljesen meghatározottá válik identitásalakulásunk eredménye által. Természetessé válik ebben a zárt léttérben, hogy a fiatalok figyelnek a szervezet szereplőire. Figyelik a szakember személyiségét és a kialakuló együttműködés folyamatában ellenáll, provokál, tesztel, alkalmazkodik.

Erik H. Erikson (1902-1994) német származású amerikai pszichoanalitikus elméleti munkáiban és gyakorlatában is előtérbe állítja az egész életen át tartó fejlődést, amit minden életkorban az identitásalakulások keretében értelmez. Nyolcszakaszos fejlődési modelljének középpontjában az identitás az én- azonosság keresése áll. Az identitásalakulását az egész életen át tartó folyamatnak tartja. Egyes szakaszaival kapcsolatban az alábbi sajátos összefüggésekben reflektál a javítóintézet világa. A javítóintézeti gondozás – nevelés – fejlesztés és a korrekciós nevelés tervezése valamint a szervezeti egységek működése valamint a folyamatok monitorozása során hasznos tudatosítanunk az identitásalakulások kölcsönhatását. Miribung már 1978-ban arról értekezik, hogy a zárt intézetek olyan sajátos életterek, ahol a nevelőotthoni és a prizonizációs ártalmak felismerhetők és együttesen hatnak. Kölcsönhatás alakul ki az intézményi működésben a személyzet és az ellátott között, mivel „a

fiatalkorúak javítóintézeteinek szociális klímáját ugyanúgy befolyásolja a munkatársak munkahelyi elégedettségének foka, a bűnözéssel kapcsolatos alapbeállítódásuk, mint kulturális mintáik.”
(Miribung)

Erikson fejlődési modelljének kezdő eleme, az első szakasz az alapvető *bizalom* vs. *alapvető bizalmatlanság* (0-2 év) szakasza. Az én első feladata az alapvető bizalom, avagy alapvető bizalmatlanság alapkonfliktusának megoldása, maradandó mintázatok tartós kiépítése által. Az ősbizalom az anyai szeretetből fakadó kora gyermekkori biztonságérzetet jelenti, ami a gyermek kialakuló identitás-érzésének alapjait teremti meg. Ebben a szakaszban az egész életre kitartó attitűd alapozódik meg. Növendékeink személyiségfejlődésére a korai sérülés jellemző ebben az életszakaszban. Édesanyjuknak abban az életkorában születhettek meg, amikor még az anyának, magának is gyermeki szükségletei voltak, ezért nem minden esetben tudták megadni a biztonságérzetet a gyermekeknek, teret képezve ezáltal a bizalmatlanság érzésének.

A következő szakasz az *autonómia* vs. *szégyen és kétség* (2-3 év) stádiuma, jellemző erre a szakaszra az akaratlagos szabályozás kialakulása, a „saját lábra állás”, a saját test feletti uralom, az önuralom, és a környezet utáni kíváncsiság megjelenése. Ebben az életkorban a gyermekek vagy megtanulják akaraterejüket, önkontrolljukat gyakorolni, vagy bizonytalanokká válnak, és kételkedni kezdenek abban, hogy ők is képesek kihívásoknak eleget tenni.

A harmadik szakasz a *kezdeményezés* vs. *bűntudat* (3-5 év) dimenzióján értelmezhetjük. A világ megismeréséhez az autonómia és a bizalom alapot teremt, a gyermek fokozatosan leválik környezetéről, függetlenedik és mindent meg szeretne tapasztalni.

A negyedik szakasz, az *iparkodás* vs. *kisebbségi* (6-11 év) szakasza. Ebben a szakaszban kerül a gyermek iskolába, a világban való rutin veszi kezdetét. Az iskola teljesítmény-centrikus intézményében megkezdődik a kortársak közötti versengés. A gyermekkorú bűnelkövetők leggyakrabban más gyermekkorú társukkal együtt követik el cselekményeiket. Ismeretesek a gyermekkorúval elkövetett cselekmények és ezek különös veszélyessége és a kriminalizáló jelenség hatékony kezelésével kapcsolatos nehézségek. A javítóintézetben jelen vannak a koldusok, a kifosztók, a rabszolgatartók, az öregezők, a prostitúcióval dolgoztatók, jól szervezett maffia-klán-családok gyermekáldozatai. Fejlődéslélektani vonatkozások és a pszichés torzulások fokozott előfordulásának lehetőségei ebben az életszakaszban különösen indokolják, hogy időben tudjon fékeződni vagy megállni a gyermekkorú kriminalizálódásának folyamata.

A javítóintézeti nevelésüket töltő fiatalok életútjának korai szakaszát elemezve két meghatározó tényezőt lényeges kiemelni: a kriminalizálódásukat elősegítő és azt támogató környezet, valamint a kriminalizálódásukat fékező, számukra esélyt nyújtó szocializációs moratóriumot lehetővé tevő környezet. A kriminalizálódást serkentő jelenségek szinte elkerülhetetlenek a javítóintézeti nevelésre utalt fiatalok szociokulturális környezetében. Az érték-káosz csapdájában szorongva, ahol az agresszív magatartás szokásos, elfogadott és elvárt problémakezelő eszközzé vált, szeretnének ezek a fiatalok is gyorsan a lehető legjobb gazdasági helyzetbe kerülni, a társadalmi együttélés általános erkölcsi és morális értékeit alig figyelembe véve. A javítóintézeti fiatalok több mint 80% nem fejezte be az általános iskola 8 osztályát. Iskolai előmenetelüket a „kudarccra orientáltság” jellemző. Az általános iskolákban készített pedagógiai véleményekből szinte kivétel nélkül előhívható a „rossz” az „ártalmas” a „közösségre veszélyes” a „megbotránkoztató” az „agresszív” gyerek képe. Azé, aki „nem fejleszthető” a „közösségi normákat nem fogadja el”. Azé, aki a „nevelőivel tiszteltelen”, sőt gyakran

„bántalmazza őket” így „reménytelen minden kísérlet, jó szándék a változtatására, hiszen előbb vagy utóbb úgyis bűnözővé válik”. Az iskolák többsége eszköztelenül nem tudja fékezni kriminalizálódásukat, így azt gyakran felgyorsítják. A szűkebb és a tágabb környezet hatásai, direkt és indirekt üzenetei, jelzései fiatalok jelentős részét hívja vagy taszítja a bűnelkövetés irányába. Aztán egyszer csak egy pillanatban eljutnak a felismerésre és elhiszik, amit sokat hallottak önmagukról, hogy ők „menthetetlenek”, más választásuk nincs sem a család, sem az iskola, sem a kortársak nem mutatnak olyan értéket és mintát, amit érdemes lenne követni, ami számára elfogadható és egyben társadalmilag is elismert. Az egyéni siker, a boldogulás gyors és hatékony útját keresve hatékonyan és gyorsan támogatják, erősítik őket felnőtt bűnözői minták. Előszertetettel fogadják maguk közé a fiatalokat, jutalmazták részvételük minden formáját és szigorú egyértelmű normákat, szabályokat mutatnak fel és tartanak be. Mire észreveszik a gyerekek a csapdahelyzetüket, addigra olyan mértékben váltak potenciális áldozattá, hogy nagyobb a veszélye a „kiszállásnak”, mint az együttműködés vállalásának.

A kriminalizálódását fékezni tudó és számukra esélyt adó szocializációs moratórium akkor kezdődik, amikor a javítóintézeti nevelés befejeződik. A gyerekek, fiatalok visszakerülnek oda, abba a környezetbe, ahonnan bekerültek az intézetbe. A család és a fogadó környezet az alatt az idő alatt, amíg a fiatal a javítóintézetben nevelkedett általában nem változott meg. A javítóintézeti gondozás – nevelés - fejlesztés szándéka az, hogy a teljes folyamat időszakában erősödjön meg a fiatalt a pozitív képességeiben, ismerje meg és ismerje fel azokat az erkölcsi, morális alapelveket, ami szükséges a normatartó, normakövető, társadalmilag elfogadható életvezetésének kialakításához, rendelkezzen általános iskolai, szakképesítést igazoló bizonyítvánnyal. A családi konzultáció lehetőségével támogathatóvá vagy megerősíthetővé válhat a fiatal visszafogadásának előkészítése. Ennek ellenére előfordul az, hogy a fiatal nem akar visszakerülni volt környezetébe, családjához, mert tudja mi az, amit biztosan nem szeretne folytatni. Megérintett valamit és megértett valamit a javítóintézeti gondozás – nevelés - fejlesztés folyamatában, de még nem tud válaszolni arra kérdésre: „Hogyan tovább a világban?” Ekkor kéri azt, hogy maradjon még az intézetben utógondozottként.

Az ötödik szakaszra – a serdülőkorra -, az identitáskeresés a jellemző, az identitás alakulása szempontjából a legfontosabb szakasz. Ez az *identitás vs. szerepzavar* (12-20 év) stádiuma. A serdülő megpróbálja felfedezni saját értékeit, pozitív vonásait, megpróbálja megtalálni saját helyét a világban. Ebben a szakaszban teljesítményeink révén kialakul az a kép bennünk arról, mire vagyunk képesek, kik is vagyunk. Most értünk el egy rendkívül fontos kérdéshez, amit feltesz magának a javítóintézet növendéke: Ki vagyok tulajdonképpen? Bűnöző vagyok? Mi az én értékem? Mit tudok valójában teljesíteni?

A személyiségfejlődés egyik legkritikusabb időszaka a serdülőkor. Kritikus abból a szempontból, hogy a korábbi fejlődésbeli elakadásokból adódó konfliktusok ilyenkor felerősödnek, illetve fontos döntések születnek ekkor a jövővel kapcsolatban, melyek meghatározzák az életvezetés további alakulását. Sokan ezek miatt a serdülőkort egyfajta átmeneti állapotként tekintik, mintegy „senkiföldjét”: híd a múlt és a jövő, a gyermek és a felnőttkor között. Természeti népeknél sokszor napjainkban is a felnőtté avatást egy rítus előzi meg (Péley, 1995). Ennek során a fiatalt szeparálják a törzstől - és az anyától-, a szertartás során szimbolikusan meghal, vagy valamilyen öncsonkításon esik át, amit feltámadás követ. Ezután már a törzs felnőttei közé tér vissza, más feladatkörrel. Kultúránk jelenlegi fejlődési szakaszában egyre inkább elhúzódik a serdülőkor időszaka ezért lényeges önálló stádiumként kezelni, illetve leírni. Időbeni meghatározása is változó. Általában 12-13 és 20 év közé teszik, de elhúzódhat 22-23 éves korig is. Kezdetét leginkább a fiatal biológiai változásaihoz kötik. Lányoknál menzesz megjelenése, fiúknál az első magömlés, illetve a másodlagos nemi jelleg

fejlődésének kezdete. Lezárulását pedig az egyénnél az egyes társadalmi szerepek elvállalása, teljesítése a továbbtanulás, a munkába állás alapján határozható meg.

Vikár György (1980) a következőkben foglalja össze ezeket:

1. Érzelmi függetlenedés a családtól, a kortárs csoport erősíti az identitást;
2. a pszichoszexuális identitás kialakítása: a szexuális késztetések, a nemi szerepek társadalmi és kulturális tényezőinek integrációja;
3. a felnőtt társadalmi szerep vállalása identitása kiteljesítésével.

Winnicott szerint a serdülő fejlődéséhez hozzátartozik a konfrontáció képessége. Így fogalmaz: „ha a korai fejlődés fantáziájában a halál szerepel, akkor a serdülőkorban a gyilkosság” (Winnicott, 2004.). A fantáziában felerősödik a dominancia megszerzésének vágya - ami mintegy a létezés kinyilvánítása. Több felmérés igazolja, illetve a javítóintézet világában tevékenykedő tapasztalati szakértő megfigyelései alapján ismeretes, hogy ebben korban megnövekszik mind a hetero-, mind pedig az auto - agresszív cselekedetek száma. A javítóintézeti növendék viszonyulására jellemző az agresszió elfogadása. Ismeretes és elfogadott számukra az agresszió, mint az érvényesülés, önérvényesítés, problémamegoldás és problémakezelés módszere. A Bv.kódex ebben a fejlődési korszakaszban rendeli el a javítóintézeti nevelés végrehajtását. A 2013. július 1.-ével hatályba lépett Btk. egyes bűncselekmények elkövetése esetében módosította a büntethetőségi korhatárt a bűncselekmény elkövetésekor betöltött tizennegyedik életévől tizenkettedik életévre. Főszabály maradt továbbra is az, hogy nem büntethető az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be. Abban az esetben, ha az emberölés alap- és minősített esetei, az erős felindulásban elkövetett emberölés, az életveszélyt vagy halált okozó testi sértés, a rablás- és minősített esetei, illetve a kifosztás minősített esetei azok, amikor a büntethetőségi kor meghatározásával kapcsolatos főszabály módosul. Ezekben az esetekben az elkövető, amennyiben az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással és az elkövetéskor a tizenkettedik életévét betöltötte felelősségre vonhatóvá vált. Egyebekben a büntetőjogi felelősséget kizárja a gyermekkor. Vélhetően sajátos és minden bizonnyal vaskos dilemma-gyűjteményt készít majd el a végrehajtás gyakorlati tapasztalata alapján a javítóintézetek közössége. Ugyanis a javítóintézetnek kell majd szakmai válaszokat adni azokban az esetben, ha a tizennegyedik életévét még be nem töltött fiatal olyan bűncselekményt követ el, amiért nem vonható felelősségre az előzetes letartóztatása, vagy a javítóintézeti nevelése időtartama alatt. Az életkora ugyanis kizárja a büntetőjogi felelősségre vonását, egyébként éppen annak a folyamatnak a részese, amikor büntetőjogi felelőssége megállapításra került. A javítóintézeti nevelésre ítélték és az előzetes letartóztatásukat javítóintézetben töltő fiatalok jelentősebb része tizennyolc év alatti.

A hatodik szakasz a *bensőségesség vs. elszigetelődés* (20-40 év), az ifjúkor és a fiatal felnőttkor időszaka. Az érett genitalitás, az én uralkodása a test felett jellemzi ezt a szakaszt. Ebben az életkorban fejezi be a személy a tanulmányait, megjelenik az intimitás iránti igény és képessé is válik az intim kapcsolatok felvállalására. Együtt lenni a társakkal, beilleszkedni a társadalomba, szűkebb társaságainkba, párkapcsolatra találni: ez ennek az életkornak a legfontosabb tennivalója.

A szakmai személyzet egy jelentős része ebben az életszakaszában lép a javítóintézet terébe.

Mentorálásuk és szakma-tanulásuk alkalmával választ kaphatnak arra, hogyan megy végbe az a tanulási folyamat, amiben felfedezhető és megörökíthető a felismerés pillanata azokban, akik a javítóintézeti nevelésre utalt veszélyeztetett, kriminalizálódott gyerekekkel, fiatalokkal foglalkoznak.

Felismerhetővé válik számára az, hogy miképpen válnak alkalmassá arra, hogy a felnőttel szemben megnyilvánuló elkeseredett düh, agresszió mögött felismerje azt az érzelmekre vágyó kisgyermeket, akiknek a szintjén ezek a fiatalok megrekedtek.

A hetedik szakasz a *generativitás vs. megrekedés* stádiuma (40-60 év), a középső felnőttkor. Létrehozni valamit, ez ennek a szakasznak a feladata. Kiteljesedés és produktivitás munkában, családban. Ez a szakasz a generativitás illetve a stagnálás időszaka. Ebben az életkorban a személyek még nem érzik öregnek magukat ahhoz, hogy bizonyos változtatásokat valósítsanak meg életükben, legtöbbször ekkor érik el alkotóképességük csúcsát. Ebben a szakasz váltás korszakában tud a legtöbbet segíteni a szakmai személyiség karbantartásában a szupervízió. A munkatársak az érdeklődésüket fokozatosan kiterjesztik, termékenyebbek a munkában. Kialakul a szakmai felelősségérzet. Amennyiben ez sikerül, nyugodtan készül a nyugdíjas évekre.

A modell záró eleme, az utolsó szakasz 60 éves kor után zajlik, ez az *énteljesség vs. kétségbeesés* stádiuma, a késő felnőttkor, vagy időskor. Az egyén elfogadja egyszeri és páratlan életútját, elemzi mindazon eredményeket, teljesítményeket, melyeket élete folyamán elért és elbírálja ezeket. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy nem élt hiába, hogy hagyott valamit maga után, akkor nyugodtan készül fel a továbbiakra. Ezt nevezi Erikson érintegritás-érzésnek.

A személyiség fejlődése során minden korábban átélt periódus hozzájárul a teljes személyiség kialakításához, vagyis egész életünkben jelen van. Az egyes szakaszokban felmerülő konfliktusok a maguk kitüntetett szakaszában a legfontosabbak, de nem zárulnak le teljesen, lappangó formában életünket kísérik. Ez az epigenetikus elv, ami egyrészt arra vonatkozik, hogy egy adott krízissel való találkozásunkkor magunkkal hozzuk az összes előző szakasz kimenetelét, másrészt arra, hogy ha egy szakasz fő krízisét megoldjuk, ezzel egy időben megoldásokat találunk a később következő válságokra is. A javítóintézeti gondozás – nevelés – fejlesztés valamennyi szakmai szereplője mintaadóként van jelen a szakmai térben. A szakember mintaképző a fiatal számára, mint a szakterület képviselői számára. Azt az időszakot a fiatalok nem felejtik el, amit a javítóintézeti nevelő-hatás feszültségmezőiben éltek meg. A szakember nem emlékszik minden növendékére, a növendék emlékszik rá. A nevelés és a szakemberré válás multiplikátor hatásmechanizmusa egységet alkot a nevelőben és növendékben egyaránt. Erikson epigenetikus elve szerint a krízisek nem oldhatók meg egyszer s mindenkorra, mert egy konfliktus megoldása új és új formában visszaköszön későbbi életszakaszunkban (Erikson, 2004)

A multiplikátorhatás, mint a standardizálás eredménye

A szabályozó anyagok elkészítésének célja az, hogy nyilvánvaló és egyértelmű legyen, mikor mit kell a segítő szakembernek tennie a javítóintézet szakmai szervezetében. Segítő munkáját elsődlegesen a segített gyerek legjobb érdeke kell, hogy meghatározza.

A protokollok egységes használata a szolgáltatások minőségét mérhetővé és összehasonlíthatóvá tehetik, valamint elindulhat a hazai javítóintézeti nevelés módszertani egységesítésének folyamata. A folyamat hozzájárulhat az összemérhetőséghez, így a szakma formálói könnyebben képet alkothatnak az esetleges hiányokról az ellátás esetleges egyenlőtlenségeiről, valamint a jó gyakorlatokkal kapcsolatos forrásbiztosítás szükségességéről, továbbá a fejlesztendő területekről.

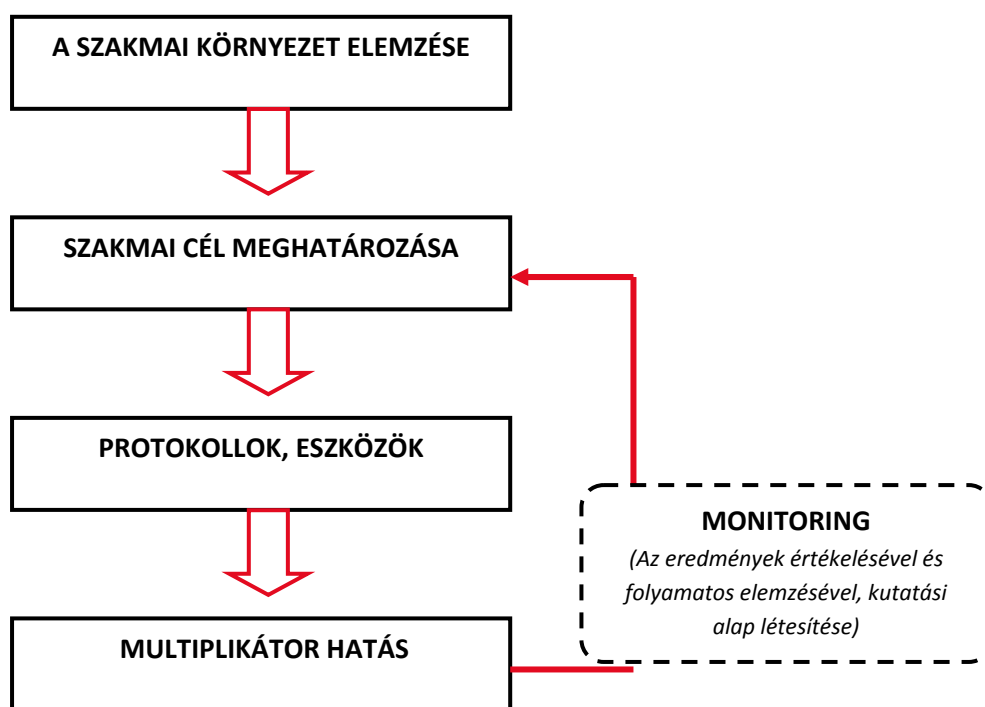
A javítóintézeti térben gondozó – nevelő - fejlesztő szakemberek a protokollok megismerésével és alkalmazásával segítséget kaphatnak abban, hogy tennivalóikat könnyebben és hatékonyabban elláthassák, szakmaiságukat továbbfejlesszék, a protokollok alkalmazhatóságának fejlesztése érdekében.

A javítóintézet, mint szakterület megjelenik önmeghatározása által, ezzel és így támogatva az intézetekben folyó belső és külső kriminálpedagógiai kutatásokat. A standardizálás folyamata során létrejött eredményekben az indikátorok három szintje jelenik meg:

outputok, a projekt közvetlen terméke a tanulmányok gyűjteményéből eredő multiplikátorhatás.

eredmények, a tanulmányokból leképezhető szakmafejlesztési előnyök.

hatás: az eredmények hosszú távú – multiplikátor - hatásai.

Az új javítóintézet a rendelkező bíró számára alternatívát biztosít annak érdekében, hogy az előzetes letartóztatás pedagógiai és fejlesztő hatású környezetben kerüljön végrehajtásra.

Jelenleg:

- Előzetes letartóztatásba helyezett fiatalkorút fogad be a budapesti, debreceni, rákospalotai intézet;
- Javítóintézeti nevelésre utalt fiatalkorút fogad be az aszódi, a debreceni és a rákospalotai intézet;
- Utógondozói ellátást biztosít az aszódi, debreceni és a rákospalotai intézet.

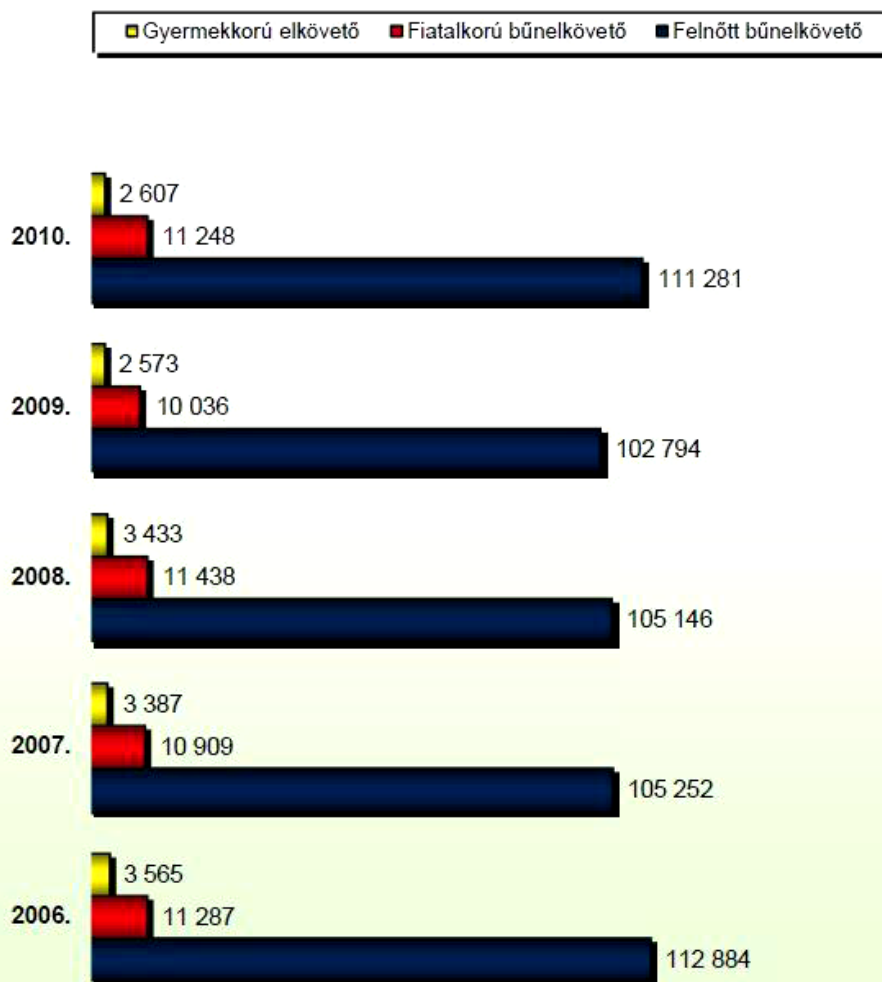
Fiatalkorú bűnelkövetők számának alakulása

2.2.5

év	Fiatalkorú bűnelkövetők száma	1993. = 100%	A fiatalkorú népesség %-ban	100 000 fiatal lakosra jut	A bűncselekményt alkohol hatása alatt követte el	1993. = 100%	A bűncselekményt kábítószer hatása alatt követte el	1993. = 100%
1993.	15 001	100,0	2,1	2138,3	1 711	100,0	79	100,0
1994.	14 479	96,5	2,2	2173,1	1 549	90,5	66	83,5
1995.	14 321	95,5	2,3	2267,4	1 372	80,2	52	65,8
1996.	13 544	90,3	2,3	2263,0	894	52,3	79	100,0
1997.	13 955	93,0	2,5	2467,3	931	54,4	78	98,7
1998.	12 866	85,8	2,4	2409,7	729	42,6	130	164,6
1999.	11 540	76,9	2,3	2258,6	699	40,9	160	202,5
2000.	11 081	73,9	2,2	2220,8	703	41,1	245	310,1
2001.	11 631	77,5	2,2	2237,1	657	38,4	284	359,5
2002.	11 689	77,9	2,3	2268,1	662	38,7	358	453,2
2003.	10 473	69,8	2,1	2050,5	596	34,8	235	297,5
2004.	12 325	82,2	2,5	2465,2	771	45,1	539	682,3
2005.	12 197	81,3	2,5	2457,8	705	41,2	590	746,8
2006.	11 287	75,2	2,3	2268,4	679	39,7	341	431,6
2007.	10 909	72,7	2,2	2205,8	858	50,1	257	325,3
2008.	11 438	76,2	2,3	2346,3	871	50,9	342	432,9
2009.	10 036	66,9	2,1	2113,1	841	49,2	271	343,0
2010.	11 248	75,0	2,4	2440,7	780	45,6	469	593,7
2011.	11 034	73,6	2,5	2476,6	773	45,2	523	662,0
2012.	10 056	67,0	2,3	2343,8	597	34,9	417	527,8

A bűnelkövetők, a fiatalkorú bűnelkövetők és a gyermekkorú elkövetők számának alakulása a 2006–2010. években

1. sz. oszlopdiagram

11.6. Jogerősen elítéltek korcsoportok szerint, 2011
Persons with definitive sentence by age-group, 2011

Korcsoport Age-group	Elítélt férfiak Male convicts		Elítélt nők Female convicts		Összes elítélt Convicts, total	
	száma number	százezer megfelelő korú férfira jutó száma per hundred thousand males of corresponding age	száma number	százezer megfelelő korú nőre jutó száma per hundred thousand females of corresponding age	száma number	százezer megfelelő korú lakosra jutó száma per hundred thousand inhabitants of corresponding age
14–17	5 132	2 289	708	332	5 840	1 335
18–19	5 015	4 031	665	560	5 680	2 336
20–24	11 125	3 396	1 634	522	12 759	1 991
25–29	10 643	3 078	1 564	469	12 207	1 797
30–39	20 620	2 507	3 208	406	23 828	1 477
40–49	12 660	1 949	2 118	325	14 778	1 137
50–59	6 521	988	1 159	155	7 680	546
60–x	1 994	223	344	24	2 338	102
Összesen Total	73 710	1 822	11 400	249	85 110	987

Forrás: Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala. – Source: Office of National Council of Justice.

A fiatalokkal szemben kiszabott büntetések megoszlása

23. sz. tábla

23. sz. tábla

Év	Jogerősen elítélt fiatalok	Ebből							
		Szabadságvesztés		ebből		Pénzbüntetés		Önállóan alkalmazott mellékbüntetés, intézkedés	
				felfüggesztett					
		száma	%	száma	%	száma	%	száma	%
2008.	6 283	1 610	25,6	1 183	73,5	359	5,7	4 029	64,1
2009.	6 309	1 762	27,9	1 330	75,5	271	4,3	3 933	62,3
2010.	6 007	1 790	29,8	1 385	77,4	196	3,3	3 560	59,3
2011.	6 312	1 867	29,6	1 465	78,5	113	1,8	3 755	59,5
2012.	5 279	1 595	30,2	1 259	78,9	53	1,0	3 015	57,1

A fiatalokkal szemben önállóan alkalmazott intézkedések

24. sz. tábla

Év	Jogerősen elítélt fiatalok száma	Önállóan alkalmazott intézkedés		ebből					
				Próbára bocsátás		Javítóintézeti nevelés		Megrovás	
		száma	%	száma	%	száma	%	száma	%
2008.	6 283	3 974	63,3	3 515	88,4	229	5,8	220	5,5
2009.	6 309	3 887	61,6	3 403	87,5	229	5,9	244	6,3
2010.	6 007	3 509	58,4	3 136	89,4	182	5,2	189	5,4
2011.	6 312	3 709	58,8	3 321	89,5	210	5,7	167	4,5
2012.	5 279	2 979	56,4	2 677	89,9	177	5,9	122	4,1

Javítóintézeti gondozás – nevelés – fejlesztés feladatellátás kiemelt alapelvei

A szakmai alapfogalmaink ismételt egységesítésére lehetőséget biztosított a standardizálás folyamata, ami a mentorálás szakmai egységesítésének megvalósítását hivatott előkészíteni. Jelentősen megváltozott a társadalmi környezet, ami a nevelőközösségek folyamatos átalakulására is hatást gyakorolt, továbbá alapvetően változott meg a javítóintézeti nevelésre utalt fiatalok motiválhatósága.

A változás a társadalmi környezet által biztosított feltételrendszerben is követhető, ami új alkalmazkodást és új szakmai stratégiák megfogalmazását indokolta a nevelőtestületekben és szükségszerűen a gondozásukra, nevelésükre, fejlesztésükre bízott fiatalokban egyaránt. Az intézményfejlesztés és a növendékekkel kapcsolatos személyiségfejlesztés új kihívásai szakmai egységbe hívták a javítóintézeti szakterület képviselőit.

Alapelvünk, hogy a javítóintézeti reszocializáció az a komplex és speciális fejlesztési folyamat, amelynek célja a bűnelkövető fiatal speciális szükségletei - SZOCIÁLIS, ÉRZELMI, NEVELÉSI-OKTATÁSI, MENTÁLHIGIÉNÉS, EGÉSZSÉGÜGYI - célszerű elérésének biztosítása által a szocializáltsági szintjének fejlesztése. A fiatal személyiségfejlesztésével célunk a növendék szociabilitásának, beilleszkedési, normakövető életvezetési esélyeinek növelése.

A javítóintézet büntető jellegének folyamatos háttérbe szorításával egyidejűleg, a terápiás szemlélet folyamatos előtérbe helyezésével a jó gyakorlatok hatásmechanizmusát hasznosítva kívánunk hatni a fiatal személyiségének pozitív megerősítésére. Ebben a folyamatban következetesen felvállaljuk a javítóintézeti nevelés kettősségét, ami jogintézményből és intézményrendszerünkől önmagából ered: bezárva nevelni.

Szükségnek tartjuk azt, hogy a javítóintézet szakmai terében feladatot ellátó szakember a tevékenysége végzése közben ugyanazon fogalom, ugyanazon elv alatt ugyanazt értsék akkor is, ha eltérő gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek, és különböző szakfeladatot látnak el.

Ez segíti elő az egyes intézetek szakmai programjának hatékony és sikeres megvalósítását, a feladat ellátásának egységesítését.

Képviseljük, hogy növendékeinkkel szemben a büntető igazságszolgáltatás az ítélet meghozatalával egyidejűleg befejezte a küldetését. Rendeltetésünk nem a fiatal megbüntetése. A növendék befogadásával javítóintézeti gondozó – nevelő - fejlesztő és korrekciós tartalmú pedagógiai folyamat veszi kezdetét. Mivel a javítóintézet nem büntető intézet, ezért személyzete nem a büntetés végrehajtási személyzet, módszertanában és a feladat ellátáshoz történő viszonyulásában nem hasonlós a büntetés végrehajtással.

A javítóintézeti nevelés időtartama alatt a teljes személyzet közös a célja: a növendék személyiség fejlődésének támogatása az emberi méltósághoz való jog mindenek feletti tiszteletben tartásával.

Tanulmányok

1.
A javítóintézeti nevelésre vonatkozó és kapcsolódó szakirodalom jegyzéke
2.
Tapasztalatcsere valamennyi hazai javítóintézetben, a hazai bevált gyakorlatok összegyűjtése és tanulmányban történő bemutató elemzése
3.
A szakmai program egyéni szintre történő lebontásához, egyéni szinten történő megvalósításához és értékeléséhez szükséges tevékenységrendszer kidolgozása és adminisztrációs kereteinek meghatározása
4.
A fiatalok családi kapcsolatainak erősítését, családba történő visszaillesztését segítő, a további kriminalizálódást fékező stratégia és hozzá kapcsolódó cselekvési terv tanulmány formájában és végrehajtása
5.
A bűnmegelőzés és bűnisméltés megelőzését szolgáló szakmai tevékenységek, tartalmak, ismert/bevált jó gyakorlatok hasznosítása és a javítóintézetben történő alkalmazásnak elemző vizsgálata (elterelés, jóvátétel). A vizsgálat eredmény ismeretében a lehetséges fejlesztési irányok, az ehhez szükséges személyi és tárgyi feltételek meghatározása, a szükségesnek ítélt jogszabály módosítások megfogalmazása.
6.
A javítóintézeti feladatellátás szakmai folyamatainak beazonosítása, leírása folyamatában történő megjelenítése, protokolljainak, tevékenység adminisztrációjának kidolgozása, az e tevékenységekre alapozott esetleges jogszabály módosítási javaslatok megfogalmazása, mindezeknek a standardizációs anyagban történő rögzítése.
7.
A hazánkban jelenleg működő valamennyi javítóintézettel együttműködési megállapodás elkészítése. A megállapodásban rögzítetteknek megfelelően az elkészített standardok, protokollok, irányelvek, tevékenységadminisztráció kipróbálása, az együttműködő szakemberek által.
8.
A felkészítő képzés kidolgozott tematikájának, órakeretének, értékelési rendszerének, a megvalósítás tapasztalatainak elemző, értékelő bemutatása tanulmány formájában.
9.
A toborzás és több-lépcsős, többféle módszert alkalmazó kiválasztás tervének és módszertanának kidolgozása, ennek megfelelő lebonyolítása. A megvalósítás tapasztalatainak felhasználásával a toborzás és kiválasztás módszertani ajánlásának elkészítése (pl. személyiségteszt alkalmazhatósága az adatvédelmi biztos állásfoglalása alapján, interjú, szituációs gyakorlatok megoldása, stb.)

Protokollok

Protokollok (megjegyzés: a protokoll elemek visszacsatolódnak a standardizálás elemeihez)

Fiatalkorúak befogadása a javítóintézetbe

Csoportba helyezés, a Befogadó csoport időszaka

Ellátás biztosítása

Kapcsolattartás

Családi konzultáció, családterápia a javítóintézet növendékeivel és családjaikkal

Nevelési folyamat, fejlesztés

Szabadidős tevékenységek intézeten belül és kívül

A testnevelés, a sporttevékenységek szerepe a javítóintézeti nevelésben

Vallásgyakorlás

Szűrt internethasználat

Oktatás-képzés

Munkafoglalkoztatás

Napirend szerinti átadás/átvétel, szakmai információcsere

Jutalmazás

A fegyelemsértés, fegyelmi eljárás

Intézeti Tanács /IT/ működése

Közvetítői eljárás (Mediáció, jóvátételi eljárás)

Kényszerítő eszköz alkalmazása, biztonsági intézkedések

Zárt intézeti részleg

Az előzetes letartóztatás végrehajtási helyének megváltoztatása

Rendkívüli események

Biztonsági elkülönítő használata

Elbocsátás-szabadítás

Utógondozó részlegen való elhelyezés

A standardizáló munkacsoport

A standardizálásban résztvevő szakemberek, szakértők esetében kiemelt szempont volt: az önismeret valamint az önismereti munkára való nyitottság; az előítélet-mentes, toleráns működés a bikulturális szocializációban nevelkedett populációval kapcsolatban; magas szintű frusztráció tolerancia és monotónia tűrés; a célcsoport életkori sajátosságainak fejlődés-lélektani alapismeretei; magas szintű empátia; humorérzék valamint team munkában és az egyéni munkában történő felelősségteljes munkavégzés hajlandósága.

A munkacsoport tagjai:

dr. Hatvani Erzsébet

dr. Hegedűs Judit

Gáborné dr. Nagy Zsuzsa

Antal Gábor

dr. Dohány László

dr. Szabó Péter

Hegedűs Sándor

Juhász Péter

Puskás Péter

Szim András

Zámbori Tamás

A munkacsoport vezetője:

Szarka Attila

Záró Gondolataink

A javítóintézet növendékeinek jelentős része a nevelés időtartama alatt „határhelyzeti” állapotban van. Személyes kérdések előbb, vagy utóbb de kivétel nélkül mindenkinél a „belső hang” némaságából felhangosodnak és kimondódnak: „Merre tovább innen? Meddig maradjak ebben az állapotomban? Kinek fogadhatom el a támogatását? Mit tudok én tanulni?” A kérdések sora folytatódik, és egyre konkrétabbá válik. „Tanulni vagy dolgozni? Boldogulni valahogy. Megúszni valahogy.”

A közismert élethosszig tartó tanulás korában, a karrierút nem megérkezésekről, hanem folyamatokról szól (Csepeli, 2003: 249).

A tanulás megjelenik úgy, mint a túlélés eszköze, hiszen a mindennapi betevő és a tárgyi szükségletek beszerzéséhez vezető út, de megjelenik a bevonódás vagy bekerülés szándéka egy közösségbe ugyanúgy, mint az önmegvalósítás / önbeteljesítés szándéka. Minden gyerek a maga történetének a főhőse szeretne lenni, és a mindennapi cselekvéseik mögött ott van egy idealizált énkép arról, hogy hova is akar eljutni élete folyamán.

Élethosszig tanuljuk saját helyünket a világban és a mások élettörténetén keresztül való tanulás is segíthet az eligazodásban. Ebbe a folyamatba hívni kriminalizált fiatalokat úgy, hogy értékválasztásra is képessé váljak, valódi döntéseket igényel tőlünk. Tovább kell lépni a problémakezelő technikák egyre bonyolultabb rendszerén és eljuthatunk a problémamegoldó technikákig. Tanulni és dolgozni.

A „határhelyzetben” legtöbbször megszűnnek a sémák, szétszakadnak a korábbi értelmezési körök. Ezek a pillanatok nehéz, szorongással teli megérintő helyzetek egy ember, serdülő számára. Leginkább azért éli meg határként, mert bizonytalanságot hordoznak. Már tudja azt, hogy nem vagyok az, akinek gondolt magát, de nem tudja még, ki, és azt sem, hogy mire képes.

A bűnelkövetővé vélt fiatalok személyes tanulási történeteiben számos olyan életeseménye mutatkozik (kapcsolati konfliktusok, bántalmazás, abuzus, biztonság elvesztése, örömforrások keresése, kompenzációs jelenségek és folyamatok), melyekre választ keresnek és az idő múlásával, illetve konkrét tapasztalatok gyűjtésével újabb és újabb megéléseik, megértéseik születnek.

A világ, amiben élünk, sokkal gyorsabban változik, mint eddigi történelmünk folyamán bármikor. A jövő, lehet mondani kiszámíthatatlan, így gyakran elképzelésünk sincs arról, mi fog történni, akár néhány éven belül. Ez az állapot nem ismeretlen azoknak a fiataloknak körében, akik hosszabb/rövidebb időn keresztül kriminalizálódtak és összeütközve a büntető igazságszolgáltatással javítóintézeti nevelésüket töltik.

Csepeli György (2003) A szervezkedő ember – A szervezeti élet pszichológiája.
Budapest, Osiris Kiadó.

A hazánkban jelenleg működő valamennyi javítóintézettel együttműködési megállapodás elkészítése. A megállapodásban rögzítetteknek megfelelően az elkészített standardok, protokollok, irányelvek, tevékenységadminisztráció kipróbálása, az együttműködő szakemberek által.

SZERZŐK:

ANTAL GÁBOR
HEGEDŰS SÁNDOR
PUSKÁS PÉTER
DR SZABÓ PÉTER
SZIM ANDRÁS

TARTALOMJEGYZÉK

Együttműködési megállapodás	2
--	----------

Az együttműködő javítóintézetek bemutatása	14
---	-----------

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA DEBRECENI JAVÍTÓINTÉZETE	14
--	----

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA BUDAPESTI JAVÍTÓINTÉZETE	23
--	----

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ASZÓDI JAVÍTÓINTÉZET, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS SZAKISKOLA	37
---	----

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA RÁKOSPALOTAI JAVÍTÓINTÉZET ÉS SPECIÁLIS GYERMEKOTTHON	49
--	----

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS

a

Társadalmi Megújulás Operatív Program

Javítóintézeti ellátás biztosítása fiúk részére a Dunántúlon

című

a TIOP-3.4.3-11/1-2012-0001. kódjelű

**projekt keretében elkészített standardok, protokollok, irányelvek,
tevékenységadminisztráció kipróbálására**

Amely létrejött

Főpályázó

Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete

Postacím: Böszörményi út 173

Székhely: Debrecen

Irányítószám: 4032

Telefon: +3652 486 327

E-mail: dbjavito@dji.hu

Aláírássra jogosult képviselője: Magyar László, igazgató

Együttműködő

Emberi Erőforrások Minisztériuma Aszódi Javítóintézet Általános tagok:

Iskola és Szakiskola

Postacím: Baross tér 2.

Székhely: Aszód

Irányítószám: 2170

Telefon: +3628 400 110

E-mail: titk@aszod-afi.hu

Aláírássra jogosult képviselője: Szarka Attila, igazgató

Emberi Erőforrások Minisztériuma Rákospalotai Javítóintézet és Speciális

Gyermekeotthon

Postacím: Pozsonyi u. 36.

Székhely: Budapest

Irányítószám: 1151

Telefon: +3613 076 368

E-mail: titkarsag@leanynevelo.hu

Aláírássra jogosult képviselője: Szim András, igazgató

Emberi Erőforrások Minisztériuma Budapesti Javítóintézete

Postacím: Szőlő utca 60.

Székhely: Budapest

Irányítószám: 1032

Telefon: +3613 689 012

E-mail: titkarsag@bpjavito.hu

Aláírássra jogosult képviselője: Juhász Péter, igazgató

Együttesen Felek között az alulírott napon az alábbi feltételek mellett:

Bevezető hivatkozások

- 1) Jelen Együtműködési Megállapodás (a továbbiakban: Megállapodás) alapja a Főpályázó által a Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében megvalósuló Javítóintézeti ellátás biztosítása fiúk részére a Dunántúlon című TIOP 3.4.3.-11/1/2012-0001 kódszámú kiemelt projekt (a továbbiakban: Projekt). A Projektben a bűnelkövetéssel vádolt fiatalok érdekében a szocializációt és reszocializációt, a társadalmi reintegrációt és munkaerő-piaci integrációt is elősegíteni képes előzetes letartóztatást és javítóintézeti nevelés intézkedést végrehajtó javítóintézet létesül a Nyugat-Dunántúlon, Nagykanizsán.
- 2) A Megállapodás előzményeként a Felek a Projekt standardizálás – mentorálás tevékenységelemeinek megvalósítására 2012. december 9-én Debrecenben szakmai alapkötetel keretében Együtműködés Megállapodást kötöttek. A szakmai alapkötetel során aláírt Együtműködési Megállapodást a Felek jelen Megállapodás előzményének tekintik.

A Megállapodás tárgya

- 3) Felek a jelen Megállapodás aláírásával vállalják, hogy a Projektben kitűzött és jóváhagyott szakmai célok elérését közös együtműködéssel valósítják meg, a Projekt megvalósítása érdekében a pályázatban vállalt szakmai célok és szakmai tartalomfejlesztést a standardizálás és mentorálás területén maradéktalanul teljesítik.

A Megállapodás célja

- 4) A Megállapodás célja a Felek közötti hosszú távú együtműködés kialakítása annak érdekében, hogy a Projekt célkitűzései és támogatható tevékenységei keretében létrejövő, a javítóintézeti tevékenységekre készített standardok, protokollok, irányelvek, tevékenységadminisztráció elkészítését követően a javítóintézeti tevékenységek szempontjából hasznosulva valósuljanak meg valamennyi javítóintézetben. A Megállapodás a garanciális eleme és a szakmai biztosítéka a Projekt keretében megvalósuló standardok, protokollok, irányelvek, tevékenységadminisztráció első lépcsőben történő megalkotásán túl annak, hogy a kidolgozott szakmai tartalmak kipróbálása, gondozása, a változó

jogszabályokhoz történő igazítása, a gyakorlati tapasztalatok folyamatos beépítése az elvárásoknak megfelelően valósul meg. A megalkotott és a kipróbálás és utánkövetés során gondozott anyagok összességében a javítóintézetek egységes elveken alapuló szakmai munkájának fundamentumát képezik.

- 5) A Felek kinyilatkozzák, hogy a közösen létrehozott és elfogadott standardizált folyamatok és tevékenységek nem érintik kötelező jelleggel az egyes javítóintézetek önálló arculatának, történelmi hagyományainak, elhagyását, továbbá, sajátos működési mechanizmusából és lehetőségeiből adódó szakmai protokolljainak megváltoztatását.

Felek egymás közötti viszonya, felelősségek

- 6) A Projekt szakmai tevékenységének megvalósítása, a standardizálásban és a mentorálásban résztvevő szakemberek tevékenysége összehangolt, koherens folyamatban és egységes alapelvek mentén valósul meg. A standardizálás - mentorálás egysége ezen Megállapodáson alapul, mely így a projekt alapidokumentumát, ezzel a szakmai munka középpontját adja.
- 7) Felek kinyilatkozzák, hogy a Megállapodásban foglaltak megvalósításáért közös felelősséget vállalnak, ennek megfelelően irányítják és koordinálják a saját tevékenységüket, valamint képviselik magukat harmadik személy előtt.
- 8) Felek felelősséget vállalnak arra, hogy az együttműködés eredményeként létrejött szakmai standardokat, protokollokat, irányelveket, tevékenységadminisztrációkat, szakmai tevékenységüket ezekre alapozzák és a gyakorlat alapján javaslatokat tesznek a további módosításokra.
- 9) Felek szándékukat fejezik ki arra, hogy a gyakorlati tapasztalatok során kipróbált és folyamatosan aktualizált standardok, protokollok, irányelvek, tevékenységadminisztrációk eredményes használata azoknak a szakmai programban és belső szabályzatokban való megjelenését eredményezhetik.

A Felek által vállalt – a standardizálás tevékenységelemmel kapcsolatos feladatok

- 10) A Megállapodás tartalma minimálisan a pályázati támogatásból megvalósuló és a fenntartási időszakban biztosítandó javítóintézeti adottságokra építő standardok, protokollok, irányelvek, tevékenységadminisztrációs tevékenységekre, továbbá az ezekhez kapcsolódó információs szolgáltatásokra terjed ki.
- 11) Felek a standardizálás tevékenységelem megvalósításával kapcsolatban vállalják,
 - a) a további hazai és külföldi javítóintézeti szakmai anyagok, szakirodalmak, bibliográfiák összegyűjtését, melynek során, összegyűjtik és minden javítóintézetben elérhetővé teszik a javítóintézeti nevelésre vonatkozó és kapcsolódó hazai és külföldi szakirodalmat, melyhez elektronikus hozzáférést biztosítanak. Ennek részeként valamennyi javítóintézet gyűjtőmunkát, rendszerezést végez és a katalógusrendszer felállításához, a fordítói tevékenységhez, digitalizáláshoz, archiváláshoz és azok adatbázisba való feltöltéséhez átadják azt a Főpályázónak,
 - b) a saját javítóintézeti jó szakmai gyakorlatok írásos bemutatását és megosztását a többi javítóintézet számára. Ezek gyakorlati megismerése érdekében helyszíni tapasztalatcseréket szerveznek,
 - c) hogy a standardizálás során létrehozott, a javítóintézeti szakmai program egyéni szintű, gyakorlati végrehajtásához szükséges dokumentum rendszert a mindennapi munka során alkalmazzák. Elvégzik a fiatakorúakra ható nevelési folyamat és szabályrendszer feltérképezését, a kapott eredmények alapján a komplex gondozási- nevelési-fejlesztési folyamatot, egyénre hatóan vizsgálják. A cél-specifikus eszközök beazonosítása során, a tevékenységeket rögzítik, kereteit meghatározzák és azokat alkalmazzák a fiatakorúval kapcsolatos komplex adminisztrációs tevékenység elemző lefolytatásában,
 - d) munkájuk során alkalmazzák a fiatakorúak családi kapcsolatainak erősítésére, családba történő visszaillesztésére, a visszailleszkedést elősegítésére, a további kriminalizálódás fékezésére, a bűnmegelőzés és bűnismétlés megelőzésére kidolgozott stratégiai és cselekvési tervet. Vállalják az addig nem alkalmazott elemek kipróbálását. A hosszú távú – legalább egy éves - alkalmazás tapasztalatait rögzítik és a korábbiakban meghatározott módon változtatásra tesznek javaslatot.
 - e) a kriminalizálódás megelőzésére kidolgozott standardokat, jól bevált gyakorlatokat a javítóintézetekben kipróbálják, a gyakorlati kipróbálás eredményének ismeretében a lehetséges fejlesztési irányokra, az ehhez szükséges személyi, tárgyi, környezeti

feltételek meghatározására, a szükségesnek ítélt jogszabály módosítási javaslatok megfogalmazására írásos javaslatot tesznek,

- f) a javítóintézeti szakmai tevékenység standardizációjaként létrejött, a jogszabályok által meghatározott és szakmai elvek szerint végrehajtott folyamatok kipróbálását, az e tevékenységekre alapozott esetleges jogszabály módosítási javaslatok megfogalmazását s az után követési időszak alatt mindezeknek a standardizációs anyagban történő rögzítésének kezdeményezését,
- g) hogy a projekt javítóintézeti munkatársak felkészítő képzésére kidolgozott tematikáját, órakeretét, és értékelési rendszere megvalósítására javaslatot tesznek, és a végrehajtó szakmai team felkérésére térítés nélkül vesznek részt.
- h) a standardizálás keretében kidolgozott, a javítóintézeti szakemberekre vonatkozó pályáztatási feltételeket és a szakemberek kiválasztására vonatkozó ajánlásokat saját intézményükben alkalmazzák. Az alkalmazás során szerzett tapasztalatokat megosztják a többi javítóintézettel, s amennyiben szükségesnek tartják, javaslatot tesznek a toborzás és a több-lépcsős, többféle módszert alkalmazó kiválasztási módszer felülvizsgálatára, a standardizációs anyagban történő átvezetésére.
- i) az összeállított standardizálási eredményekkel támogatják az újonnan létrejövő dunántúli javítóintézet munkatársainak mentorálási tevékenységét.

- 12) A standardizálás, a standardizáláshoz kapcsolódó tevékenységek és a mentorálás folyamata, egymást kölcsönösen feltételező és kiegészítő szakmai, elméleti és gyakorlati tudásra, készségekre, képességekre épülő tevékenységként kerül megvalósításra.

A Felek által vállalt – a mentorálás tevékenységelemmel kapcsolatos feladatok

- 13) Felek vállalják az újonnan létrejövő dunántúli javítóintézet mentorált működtetésének időszakában a folyamatjellegű együttműködést. Az együttműködés folyamatát egyfajta szakmai szűrőként működtetik, tekintettel arra, hogy a mentorálás időszakában egyrészt a mentor tapasztalatokat szerez a mentorált alkalmasságával, probléma-érzékenységgel, feladatközpontúságával és szakmai elhivatottságával kapcsolatban. Másrészt a mentor tapasztalatokat szerez a standardizálási tevékenységben meghatározott szakmai tartalmak alkalmazhatóságával kapcsolatban is. Ennek megfelelően párhuzamosan az intézetek kipróbálási folyamatával a mentorálási tevékenység befejezését követően annak tapasztalatai is bekerülnek az első év értékelési folyamatába.

- 14) A javítóintézetek alapvető szakmai elvárásaként a Felek közösen fogalmazzák meg, hogy a javítóintézeti nevelés és ellátás középpontjában a fiatal áll. Annak a fiatalnak a szükségleteit kell kielégíteni, akit bűncselekmények elkövetése után a büntető igazságszolgáltatás javítóintézeti nevelésre utalt. Úgy kell vele elfogadtatni a szankciót, hogy közben együttműködjön egyéni fejlesztésében, és készüljön a normatartó, társadalmilag elfogadott együttélésre, és ennek érdekében fogadja el a javítóintézet komplex rendszerének közreműködését.
- 15) A Felek a mentorálás tevékenységelem végrehajtásával kapcsolatban vállalják:
- a) a létrejövő dunántúli javítóintézet dolgozóinak előzetes tartalmi és módszertani felkészülését a standardizálás során született szakmai anyag valamint szakemberek biztosításával támogatják. Ezen túl is további szakemberek, valamint az egységes szakmai anyagokon kívüli, de azzal összhangban lévő szakmai anyagok biztosításával elősegítik a folyamatot,
 - b) a fiatalkorúak társadalmi beilleszkedésének elősegítése érdekében képzések, szakmai megbeszélések, konferenciák, intézménylátogatások, tapasztalatcserék keretében, a mentorálási folyamaton túlmutatóan is bemutatják az azonos elveken és szakmai alapokon nyugvó, de mégis az intézmény specifikációjának és arculatának megfelelő sajátos nevelési módszerüket, amely elsősorban a beilleszkedési zavarok enyhítése, a pszichés állapotok rendezése, az iskolázottság szakmai képzettségének fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadása, az egészséges életmódra való nevelés érdekében zajlik,
 - c) a Főpályázó által összeállított belső szakmai szabályzók kialakításakor figyelembe veszi az együttműködő tagok megalapozott szakmai véleményét, igényeit,
 - d) a létrejövő dunántúli javítóintézetben állandó kapcsolattartó munkatársat jelöl meg, akinek személyéről vagy az abban történt változásról az együttműködő tagokat tájékoztatja,
 - e) támogatja a javítóintézet által innovatív módon kialakított, a gondozás- nevelés-fejlesztés alapvető programján kívüli egyéb módszereit,
 - f) a nevelési és egyéb programjaikról, tanfolyamaikról, továbbképzéseikről, a növendékek és egyéb célcsoportok számára kiírt tanulmányi, művészeti versenyeiről, pályázataikról, alkotó napjaikról, táboraikról, és egyéb rendezvényeiről a többi javítóintézetet írott, nyomtatott információs anyagban értesíti, és lehetőséget biztosítanak az ezeken való aktív részvételre,

- g) a megvalósult programokról, eseményekről képes dokumentációt készítenek, és az év végén egy közös, különböző módszertani eszközöket alkalmazó értékelési folyamat során közösen megvizsgálják az együttműködés eredményeit, a jó gyakorlatokat közzé teszik a honlapokon,
- h) közreműködnek a közös fejlesztések, programok szakmai-módszertani kidolgozásában és megvalósításában.

A Felek által vállalt egyéb együttműködések

16) Felek vállalják,

- a) a javítóintézeti nevelés és ellátás egységes végrehajtása érdekében a javítóintézeti igazgatók rendszeres, évente két alkalommal megvalósított találkozás keretében egyeztetik a stratégiai elképzeléseiket, jogszabály módosítási javaslataikat,
- b) a szakmai csoportok vezetőinek, kiemelt munkatársainak találkozása, külön-külön munkacsoportonként akár azonos, akár különböző időpontban, célja: a gyakorlat elemzése, jó gyakorlatok bemutatása, javaslatok készítése az igazgató tanács számára. Ilyen munkacsoport lehet: otthonvezetői, mentálhigiénés, oktatásért-, képzésért felelős, (szakoktatást és munkafoglalkoztatás), rendészeti, növendékügyi. Az elkészített javaslatok alapját képezhetik a standard aktualizálásának, továbbá jogszabály módosítási javaslatoknak.
- c) rotációs rendszerben évente egy alkalommal tematikus szakmai napot rendeznek a javítóintézetek és a tágabb igazságszolgáltatási és gyermekvédelmi szakmai közösségnek.
- d) képzések szervezését együttműködésben tervezik,
- e) kutatási programokban elsődlegesen közös együttműködésben vesznek részt,
- f) szakmai pályázatokban való részvételüket együttműködésben tervezik (a növendékek programjaiba beépülő programok, hazai és nemzetközi tapasztalatcserék, munkatársak szakmai képzése, kiadványok),
- g) a növendékek számára közös programokat szerveznek, az eddigi gyakorlatot közös tanulmányban mutatják be,
- h) a büntető igazságszolgáltatás hazai szervezeteivel stratégiai együttműködések kezdeményeznek.

Az együttműködés keretei

- 17) A Felek vállalják, hogy a Pályázat megvalósításban részt vevő szakemberek rendelkezésre állásával, illetve a javítóintézeti munkatársak folyamatos bevonásával, támogatásával, az elkészült szakmai anyagot kipróbálják, véleményezik, korszerűsítik, korrigálják. A Felek vállalják, hogy ennek érdekében minden egyes elem tekintetében gyakorlati tapasztalataikról, azok eredményeiről elektronikus úton negyedévente, személyes találkozáson félévente tájékoztatják egymást. Évente az intézményvezetők közös megbeszélés keretében kiértékelik az elmúlt időszak írásban rögzített eredményeit és a beérkező javaslatokat. Ezt követően konszenzusos megállapodással rögzítik az általuk javasolt változtatásokat a standard elemekben, irányelvekben, protokollokban, tevékenység adminisztrációban. A változtatási javaslatokat is feltüntető egységes szerkezetű szakmai anyagot továbbítják a Főpályázónak. Az intézményvezetők meghatározzák a következő év, illetve évek, így különösen a 2016.év, 2017. év, 2018.év - feladatait, amelyről évente írásos dokumentumot készítenek.
- 18) Felek vállalják, hogy gyakorlati tapasztalataikról, eredményeikről elektronikus úton havonta, személyes találkozáson félévente tájékoztatják egymást. Évente az intézményvezetők közös értekezletén kiértékelik az elmúlt időszak eredményeit, és meghatározzák a következő év feladatait, amelyekről írásos dokumentumot készítenek.
- 19) Az együttműködéshez kapcsolódó konkrét feladatokról a Felek határidőket és felelőseket is rögzítő, az éves rendhez illeszkedő, évente megújuló munkatervet készítenek.
- 20) Felek vállalják, hogy évente felülvizsgálják az alkalmazott standardok alkalmazhatóságát, szükség esetén javaslatot tesznek annak korrigálására.
- 21) Felek megállapítják, hogy a standardizálás során elkészült és a Főpályázó számára elszámolható teljesítésként átadott anyagok nem kötöttek, azokat szükség szerint a mentorálás időszakában intenzíven, az utánkövetés időszakában pedig a közös akaratot tükröző módon, permanensen lehet változtatni. A végleges anyag lezárását a további gyakorlati kipróbálás tapasztalatai alapján az utánkövetési időszakot követően lehet elvégezni.
- 22) A standardizálás folyamatában kidolgozott anyag alapját képezi a javítóintézetek szakmai munkájának minőségbiztosítási alapjai megteremtéséhez. Az alkalmazás a minőségbiztosítás

egyik elemeként jelenik meg. A hatékony és a megfelelő minőségű alkalmazás megvalósítása érdekében a felek a pályázat során folyamatosan figyelemmel kísérik a standardok, protokollok megvalósíthatóságán túlmutatóan azt is, hogy az egyes elemek megvalósulásának minőségi szintű értékeléséhez milyen minősítési-értékelési rendszer kapcsolható a jövőben. Ennek rendszerszintű megalkotására a projekt lezárásával a Felek javaslatot tesznek.

Az eredmények, tulajdon és használati joga

- 23) A Projekt megvalósítása során létrejövő szakmai eredmények és szellemi termékek tulajdon- és használati joga az Főpályázót illetik.

Titoktartási kötelezettség

- 24) Felek az egymástól átvett valamennyi nem-nyilvános információt bizalmasan kezelnek és csak a jelen Megállapodás teljesítésének céljából használnak fel. Ennek keretében bármely Fél bizalmas információt harmadik személy részére csak a bizalmas információt átadó Fél előzetes írásbeli hozzájárulásával adhat tovább. Ez a kötelezettség a jelen szerződés megszűnése után is fennmarad. Felek tudomásul veszik, hogy a titoktartási kötelezettség nem érvényesíthető a bizalmas információk meghatározott körére államigazgatási és bírósági eljárásban, vagy olyan esetekre, amikor az információ közlésére bármelyik Felet jogszabály vagy hatósági rendelkezés kötelezi, ezért ezekre nézve kölcsönösen és előzetesen mentesítik egymást a titoktartási kötelezettség alól.

A Megállapodás felmondása

- 25) Jelen Megállapodást csak rendkívüli felmondással jogosult az együttműködő tag egyoldalúan megszüntetni, a főpályázó erre nem jogosult. Rendkívüli felmondásra csak olyan súlyos szerződésszegés miatt, vagy olyan egyéb okból van lehetőség, ami a jelen Megállapodás teljesítését az együttműködő tag számára lehetetlenné teszi.
- 26) Rendkívüli felmondás szándéka esetén az érintett együttműködő tag a felmondását megelőzően legalább 15 nappal köteles egyeztetést kezdeményezni a Főpályázóval és a többi együttműködő taggal a Projekt veszélyeztetésének elkerülése érdekében.

- 27) Az együttműködésből kiváló tag köteles a Főpályázónak a kiválás időpontjától számított 10 napon belül az által végzett szakmai munkáról beszámolni.

Viták rendezésének módja és illetékessége

- 28) Felek kijelentik, hogy az együttműködési kötelezettségeiknek az általában elvárható módon tesznek eleget. Felek kötelesek egymást haladéktalanul értesíteni minden olyan tényről, eseményről és körülményről, amely az együttműködést veszélyezteti vagy gátolja. Az értesítés elmulasztásából eredő következményekért a mulasztó felelős.
- 29) Felek kijelentik, hogy vitás kérdésekben kölcsönös megegyezésre törekednek, s a viták rendezése során együttműködést tanúsítanak a felmerülő vitás kérdések – kölcsönösen elfogadható - rendezése érdekében. A vitás kérdések megvitatása során elsődlegesen az alternatív vitarendezési módszerek (pl.:mediáció) alkalmazására törekednek.
- 30) A szerződésben nem szabályozott kérdésekben a Polgári Törvénykönyv szabályait kell alkalmazni.

Egyéb rendelkezések

- 31) Felek kijelentik és garantálják, hogy jogosultak jelen megállapodás megkötésére. Felek kijelentik, hogy a fenti Megállapodás tartalmát megismerték, s azt – mint akaratukkal egyezőt – elfogadták.
- 32) Felek jelen Megállapodást átolvasták, és közös értelmezés után, mint akaratukkal és elhangzott nyilatkozataikkal mindenben egyezőt aláírták.

Budapest, 2014. hó ... nap.

.....
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Debreceni Javítóintézete
képviselője: Magyar László, igazgató

.....
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Budapesti Javítóintézete
képviselője: Juhász Péter, igazgató

.....
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Aszódi Javítóintézete
képviselője: Szarka Attila, igazgató

.....
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Rákospalotai Javítóintézet és Speciális
Gyermekeketthon
képviselője: Szim András, igazgató

AZ EGYÜTTMŰKÖDŐ JAVÍTÓINTÉZETEK BEMUTATÁSA

Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete

A Debreceni Javítóintézet bemutatása

„A gyerekek azt élik, amit tanulnak!”

A magyarországi javítóintézetek közül a legrövidebb múlttal a Debreceni Javítóintézet rendelkezik. Elődjét a 7. számú Leánynevelő Intézetet 1971-ben alapították, az épület 1972-ben épült. Az ezt követő években 1990-ig zárt intézményként üzemelt, az intézetben elhelyezett 14-18 éves állami gondozott lányok csak a téli és a nyári szünetben hagyhatták el az intézet területét, a területileg illetékes gyámokkal történő egyeztetés után.

1990-től ún. „félzárt” intézetként működött, a növendékek a nevelők felügyeletével csoportos kimenőn, kirándulásokon, kulturális- (mozi, színház) és szabadidős programokon vehettek részt. Az intézménybe 14-18 éves (akkori megnevezés szerint) állami gondozott lányok kerültek, beutalásuk oka: iskolakerülés, szökés a nevelőotthonból, csavargás, bűncselekmények elkövetése, a nevelőotthonok rendjének súlyos megsértése. Az intézet 6 csoportot működtetett, 20 fős gyermeklétszámmal, így 120 férőhellyel üzemelt. A nevelés célját tekintve az állami gondozott fiatalok reszocializációját jelölték meg, mely a fiatalok oktatásán, szakképzésén, és nevelőotthonos csoportokban történő nevelésén keresztül valósult meg. Az 1997. évi XXXI. számú, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény megszüntette a gyermekotthonban elhelyezett fiatalok nagy létszámú, zárt intézetbe történő elhelyezését, kis létszámú, esztétikusan berendezett, reszocializációt elősegítő otthonokban rendelte el a személyiségfejlődési zavarokkal küzdő fiatalok nevelését. Az új törvény következtében a Leánynevelő Intézetből 1997 májusában elszállításra kerültek az akkor még itt nevelkedő lányok, a területileg illetékes gyermekotthonokba; és megkezdődött az intézet átalakítása. Az akkor még Szociális és Családügyi Minisztérium Debreceni Javítóintézete 1997. november 1-én kezdte meg működését. Az 1995. évi LXI. törvény tette lehetővé, hogy a fiatakorúak előzetes letartóztatása a rendőrségi fogdán és a büntetés-végrehajtási intézeten kívül a javítóintézetben is végrehajthatóvá váljon. Az intézet a főépületben elhúzódó felújítási munkák miatt 3 csoporttal 36 fiatal befogadásával nyitotta meg kapuit, a fiatalok többsége büntetés-végrehajtási intézetből került áthelyezésre november és december hónapban. Az 1995. évi LXI. törvény legnagyobb hatása, hogy a javítóintézeti nevelés keretében az előzetes letartóztatás „meddő” ideje felhasználható oktatásra, nevelésre, szocializációs programokra, terápiás tevékenységre. A tevékenység ellátását, a 1/2015 (I. 14.) EMMI rendeletben megfogalmazottak alapján végeztük.

Intézetünk, a jelenlegi funkcióval 1997. november 1-től folyamatos bővítésekkel működik. Az intézetben egyaránt vannak tárgyalásra várakozó előzetes letartóztatásban lévő fiatakorúak, valamint olyanok is, akik ügyében már jogerős bírói ítélet született a javítóintézeti nevelés elrendeléséről. Utóbbi fiatalok részére a javító részleg 2002-től működik. Az intézmény a nagykorúvá vált fiatal felnőttek részére utógondozói ellátást is biztosít korlátozott számú férőhellyel. Az intézmény tevékenységéhez tartozik még az ellátottak részére általános iskolai oktatás, valamint az ellátottak részére tanműhelyi foglalkoztatás, képzés. A javítóintézet csak fiúk elhelyezésére hivatott. Az intézetbe hat megyéből érkeznek fiatalok, melyek a következők:

- Békés megye;
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye;
- Hajdú-Bihar megye;
- Heves megye;
- Jász-Nagykun-Szolnok megye;
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye.

A **Debreceni Javítóintézet**, egyedüli intézmény ma Magyarországon, ahol az előzetes letartóztatás, a javítóintézeti nevelés és az utógondozás egy intézetben történik. Az összetett tevékenységrendszer által kialakított folyamat, és pedagógiai program, a gyermekvédelem területén önálló **szakmai modellnek** tekinthető. A tapasztalatok azt igazolják, hogy az ugyanazon javítóintézetben előzetesen fogva tartott, majd javítóintézeti nevelését töltő fiatalok reszocializációja eredményesebb, mint a büntetés-végrehajtási intézmény közegében végrehajtott előzetes fogva tartás és az azt követő javítóintézeti nevelés. Az előzetes letartóztatás javítóintézetben történő végrehajtása szolgálja a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez, a védelemhez való alkotmányos jogának érvényesülését, míg a büntetés-végrehajtási intézetben végrehajtott előzetes letartóztatás során folyamatosan számolni kell a további kriminalizáló, valamint személyiségdeformáló hatásokkal. A Debreceni intézet struktúrája és működtetése jól szemlélteti, a javítóintézeti feladatellátás együttes modellezéséhez szükséges szakterületi és ágazati stratégiák, végrehajtására irányuló törekvéseket.

Általános bemutatás

Intézményünk gyermekvédelmi célra épült, mely 1996.-ban átépítésre került ezzel téve alkalmassá a jelenlegi javítóintézeti funkcióra. Biztonsági kerítéssel körbevett parkosított telken álló tagolt épület, melyben nyaktagokkal biztosított a funkciók közötti átjárás. Az épület két szintes szigetelt, benapozása biztosított. Az alapfunkciói, foglalkoztatási helyszínei jól megközelíthetőek, biztonságos foglalkoztatásra alkalmas. Külső helyszíneit egy időben több

csoport több funkcióra is igénybe veheti. A szabad levegőn való tartózkodás feltételei az időjárási körülményektől függetlenül is biztosítottak. A nevelési csoportok kollégiumi színvonalon vannak kialakítva, egymástól elkülönítve. A csoportok azonos feltételekkel lettek kialakítva, bútorzatuk-felszerelésük egységes. A nyugodt pihenésre, kikapcsolódásra, foglalkoztatásra és tisztálkodásra alkalmas kulturált jól karbantartott helyiségek állnak a fiatalok és kollégáink rendelkezésére. A csoporton kívüli foglalkoztatási helyszínek, közös használatúak, melyeket megtervezett menetrend alapján használnak, takarításukról neveltjeink gondoskodnak. Felszerelési tárgyak a napi életvitelhez jól illeszkednek, az oktatási és munkafoglalkoztatási részleg tárgyi feltételei szakfeladattól függően elégségesek néhol hiányosak, a meglévők viszont gondosan karbantartottak.

Szakmai programunk alapja a nevelési eszme központba állítása, a reszocializáció, az oktatás és nevelés eszközrendszerének használatával. A társadalmi hátrányok és az egyéni szükségletek kompenzálása, pedagógiai, pszichológiai, mentális, és egyházi-erkölcsi módszerek együttes alkalmazásával történik. Eredményeink a folyamatban rejlenek melynek rendszerét az intézeti struktúra biztosítja; az előzetes letartóztatás ideje alatt elkezdett nevelési fejlesztési folyamatot a jogerős javítóintézeti részlegbe kerülő fiatalok esetében folytatni tudjuk, így módszertanában egységes, céljaiban és hatásaiban eredményes modellt működtethetünk. Az előzetes részlegben 9 csoportban 96 férőhelyen, a javító részlegben 3 csoportban 36 férőhelyen, és utógondozotti ellátást 8 férőhelyen biztosítunk, összesen 140 főnek.

Növendékeink többnyire 95% - os arányban roma származásúak. A bekerülő fiatalok szociális hátterére jellemző a szülői elhanyagolás, és a szocializációs deficit. Sok esetben a szülők elváltak, vagy a gyermek házasságon kívül született, amennyiben a családban nevelkedik ott is jellemző a több generációs közösség, a testvéri és rokoni közös háztartás. Az utóbbi években a gyermekvédelmi gondoskodásban lévő fiatalok bűncselekményt elkövetők száma folyamatosan emelkedik. Egyre több esetben jellemző az iskolázottságra a funkcionális analfabetizmus, a bizonyítványuk alapján igazolt osztályfokuk tudásszintjét nem éri el. A tanulás és tudás számukra nem érték, a munka világáról valós ismeretekkel nem rendelkeznek.

Intézetünk szakmai közössége zárt intézeti nevelést hajt végre. Dolgozóink átlagéletkora 40-50 év között mozog. Sok fiatal mellett, vannak idősebb rutinosabb kollégák, de jellemzően a középkorosztály dominál. Végzettségüket tekintve a szakmai munkakörökben dolgozók esetében a gyermekfelügyelői, rendész munkakörhöz az érettségi minimum követelmény, melyre gyermek és ifjúság-felügyelői OKJ-s végzettség, valamint biztonsági-vagyonőri tanfolyam épül. A pedagógus munkakörök szakirányú diplomához kötöttek. Több kolléga rendelkezik egyetemi végzettséggel, és tizenkettő kolléga szakvizsgával, ebből nyolcan, mesterpedagógusok, tanfelügyeleti és pedagógus minősítési eljárásban szakértők. Az azonos munkakörben dolgozók

munkaközösségbe szerveződtek, illetve az intézményi struktúrának köszönhetően a nevelési csoportban dolgozók teameket alkotnak. Az együttműködés az egyik alapja működésünknek, mely bizonyos esetekben szigorú protokoll mentén zajlik. Megfigyelhető a formális együttműködés mely inkább érdeklődési kör vagy hobbi köré szerveződik. Mindenkinek van saját statusa csoporton és intézményen belül is, mely elsősorban a feladatmegosztáson alapszik. Megfigyelhető az idősebb vagy a rutinosabb kollégák felé irányuló tisztelet és megbecsülés.

Társadalmi kapcsolatainkra a nyitottság jellemző, az egyházi és civil szervezetekkel kiváló együttműködésünk van. Társintézményeinkkel, gyermekvédelmi és egyéb intézményi kapcsolatrendszerünk aktív. Közös rendezvények alkalmával nem csak kollégáink, hanem növendékeink is találkozhatnak egymással. Bűnmegelőző programjaink alkalmával, a megyei-városi intézményekkel is kapcsolatba kerülünk. Egyetemekkel, főiskolákkal tereptanári megállapodás keretében fogadunk gyakorlatra hallgatókat. Egészségügyi kulturális és szociális intézményekkel is szoros kapcsolatot tartunk fel, közös jótékonyági akciókat és egyéb támogatási formákat működtetünk közösen.

Javítóintézeti nevelést végrehajtó gyermekvédelmi intézmény.

„Teljes ellátást biztosít a fiatalkorú számára, ellátja gondozását, nevelését, felügyeletét továbbá oktatását, képzését, munkafoglalkoztatását, valamint az ügyeivel kapcsolatos adminisztratív feladatokat. A fiatalkorúak társadalomba való sikeres beilleszkedése érdekében az intézet előkészíti az elbocsátását és figyelemmel kíséri további életútját.”

Az intézetekben olyan kompenzáló és korrigáló nevelést kell a fiatalkorúak számára biztosítani, amely egyidejűleg törekszik a fiatalkorú megelőző életútja, szociokulturális hiányainak pótlására és a fiatalkorú bűnelkövetésének hátterében rejlő hibás viszonyulási rendszer kijavítására.

Az 1/2015 (I. 14.) EMMI rendeletben megfogalmazott feladatok jelentős részben azonosak, kisebb részben eltérnek az előzetes letartóztatás, illetve a jogerős javítóintézeti nevelésüket töltők esetében. Intézetünkben a javító részleg az előzetes letartóztatást végrehajtó szervezeti egységektől elkülönül, de nem önálló intézmény. A nevelés célját, módszereit tekintve ugyanakkor ez az eltérés alapvetően csak a nevelés–fejlesztés tervezhetősége, tervezése, időtartama és a folyamatszervezés tekintetében mutatkozik meg.

Általános cél, feladat:

Fejlesztés és korrekció a viselkedés, a szocializáció, az érzelmi élet, a kulturáltsági szint és az erkölcsi struktúrák terén. A javítóintézetnek a bent tartózkodás idejére „otthont”, személyiségi állapotuknak megfelelő nevelést, képességüknek megfelelő fejlesztést kell biztosítani. A feladat

megvalósítása érdekében figyelembe kell venni, hogy a fiatalt előzetesen számos kedvezőtlen pszichés hatás érte, ennek következtében személyiségük sérült. Ezért az általános nevelési célkitűzést tekintve megegyezik minden más nevelési intézmény célkitűzéseivel, ugyanakkor nagyban speciális pedagógiai feladatok ellátására is hivatott. Az intézetben folyó nevelés célja a fiatalkorú társadalmi beilleszkedésének elősegítése, ennek érdekében beilleszkedési zavarainak enyhítése, pszichés állapota rendezése, iskolázottságának szakmai képzettségének fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítése.

Célkitűzésünk, hogy a javítóintézeti neveléssel és a javítóintézet által biztosított körülményekkel, a fiatalkorúak reszocializációs esélyei növekedjenek, azáltal, hogy az intézet hozzájárul a fiatalkorú személyiségének korrekciójához, pszichés állapotának javításához, alkalmazkodási zavarainak enyhítéséhez:

- Sokirányú célorientált programokkal, pozitív minták és tapasztalatok nyújtásával segítve az alapvető erkölcsi normák elfogadását;
- Az életvezetéshez, az egészséges életmódhoz kapcsolódó ismeretekkel, a kíváncsok szokások kialakításával elősegítve egy pozitív irányú életvezetés iránti igény kialakulását;
- A személyiségfejlődés elakadásainak, zavarainak kezelésével segítve a nevelés ideje alatt a közösségbe való beilleszkedést, a társadalmi beilleszkedéshez szükséges alapvető készségek kialakítását, fejlesztését;
- Az oktatás-, képzés-, foglalkoztatás területén törekedni kell a fiatalkorú megelőző életútja során bekövetkezett hiányok és lemaradások pótlására, s olyan új ismeretek, képességek, készségek, szokások kialakítására, amely növelheti esélyeit a társadalmi beilleszkedésre.

A korszerű neveléstudomány egyre kevésbé határolja el egymástól a nevelés különböző területeit, a nevelési folyamatot komplex egésznek tekinti, amelyben az egész személyiség hat egy másik személyre. Ebben a folyamatban a gondozott szabadidejében is részt vesz, nemcsak mint a nevelés tárgya, hanem mint a nevelés alanya. Alkalmazza mindazokat a szokásokat, normákat és szabályokat, amelyeket a nevelési folyamatban kialakítottunk akár érzelmi, értelmi, testi vagy esztétikai nevelés formájában. Az intézetben egyre több a speciális nevelést igénylő fiatal. Semmilyen szempont alapján nem tekintőek értéktelenebbnek társaiknál. A nevelés során a kérés, a meggyőzés, a rásegítés, a pozitív megerősítés, s a megérdemelt dicséret dominál. A nagyfokú toleranciával való közelítés, a kommunikáció igazodik leginkább a fiatalok sérült személyiségvonásaihoz. Ezzel a pozitív minta szolgáltatása a normális emberi együttélés

viszonyaihoz a cél. Elmarasztalás helyett, a meggyőzésre, a helyes viselkedési minta közvetítésére, a reális önértékelés kialakítására törekszünk. Ezt az egységes követelményállítást, a következetes hatásmechanizmus segíti.

1. A beilleszkedés segítése: A beillesztés szempontjából különleges jelentősége van a humánus, érdeklődés, előlegezett bizalom, empátia alkalmazásának.

2. Szabadságuk korlátozásának elfogadtatása: A megszokott rendszertelen élet helyébe, egy szabályozott, mozgásukban erősen korlátozott időszak következik, amit esetenként nyílt vagy rejtett elutasítással fogadnak.

3. A családi háttér pedagógiai jelentőségének mérlegelése: Fontos teendő a fiatal korábbi környezetével való együttműködés felkutatása, erősítése.

4. Tárgyi és személyi feltételek biztosítása: Az őrzési feladatok mellett, biztosítani kell a higiénikus, esztétikus, célszerű környezetet, törekedni kell a megfelelő személyi állomány biztosítására.

5. Felzárkózás a tanulás terén: A fiatalok többségénél nem kielégítő a tanuláshoz való viszony. Életkorukhoz viszonyított alapképzettségük hiányos, feladattudatuk, tanulásra való belső késztetésük elégtelen, teherbírásuk alacsony. Zömében túlkorosak. Az iskolai kudarcélmények, a tanulás elleni erős ellenszenv különösen kritikus helyzetet teremt a felzárkóztatásban. Ezért a hiányzó alapismeretek gyors pótlása, a tanulási motívumok kialakítása fontos pedagógiai feladat.

6. Korrekciós nevelés: Elsődleges feladat - a pozitív tulajdonságokra alapozva - fejlesztő, korrigáló nevelési eljárást kidolgozni minden egyes fiatalra. Segíteni kell a pozitív, reális énkép kialakításában. Személyiségük átstrukturálása, érzelmi viszonyulásainak rendezése a legfőbb pszichológiai-pedagógiai feladat. A nevelők tennivalói közé tartozik, hogy megtanítsák a fiatalokat indulataik kezelésére, arra, hogy reálisan, önbizalommal értékeljék helyzetüket.

7. Utógondozás: Az utógondozás jelenti a társadalomba való beilleszkedéshez, az életben történő sikeres helytálláshoz az erkölcsi támasznyújtás, tanácsadás biztosítását.

8. Kapcsolattartás a családdal (gondozási hellyel): A kapcsolattartás segít abban, hogy szabadulás után a fiatal minél zökkenőmentesebben tudjon visszahelyezkedni a családjába. Ennek szükségessége különösen fontos a javítóintézeti nevelésüket töltő fiatalok esetében. Fontos, hogy nevelési céljaink eléréséhez megnyerjük a családot. A családdal való kapcsolattartást segíti az utógondozó, a pszichológus. Az állami gondoskodásban részesülő fiatalok még nagyobb odafigyelést igényelnek, hiszen volt gondozási helyükkel, gyámjukkal sok

esetben csak felszínes kapcsolatot ápolnak. A felszínes, laza kapcsolatok az idő múlásával teljesen formálissá válhatnak.

Nevelési folyamat:

Alapelvek: *A személyiségzavarok sajátosságaira, a nevelt fiatalok életkorára tekintettel a javítóintézeti nevelésben a legfontosabb az új tapasztalatok gyűjtése, a cselekedtető felfedezés lehetőségeinek megteremtése. A fiatalok belső nyugtalanságát, beszűkült érdeklődését, fixálódott gondolatait, bizalmatlanságát, eltompultságát, torzult értékkategóriáit csak állandóan változó és változatos élményszituációk keretében lehetséges feloldani. Olyan szituációkban, amelyben ő cselekvően részt vesz, s amely során az eddigiektől eltérő ingerek együttesek érik. Csak az új élménnyel, örömmel összekapcsolódó élettapasztalatok indítják el a személyiség átrendeződését.*

Követelmény: *A rendszeresség, a napi tevékenységek helyes aránya, az idő hatékony strukturálása, az egyéni és csoportos tevékenységek szükséges és elégséges mértéke. Minden foglalkozást konkrét céllal, a hatásmechanizmusok figyelembe vételével kell szervezni. A napi rendszeres tevékenységhez biztosítani kell az optimális nevelési légkört, s a rendezett, gondozott környezetet.*

Gondozás, nevelés: A javítóintézeti nevelés alappillére, a nevelési folyamat megtervezése a befogadástól egészen az elbocsátásig. A rendelet értelmében „*az intézetben folyó nevelés célja a fiatalok társadalmi beilleszkedésének elősegítése, ennek érdekében beilleszkedési zavarai enyhítése, pszichés állapota rendezése, iskolázottsága, szakmai képzettsége fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítése.*”

Működésünket a Szervezeti és Működési Szabályzat, a Szakmai Program és Házirend alapozza meg. Az intézmény belső szabályzatainak hatálya kiterjed a jogerős javítóintézeti részlegre is, az alábbi eltérésekkel:

- érvényes rá a Rendészeti Szabályzat, csak az abban megjelölt korlátozásokkal
- az Utógondozói Szabályzat csak erre a részlegre vonatkozik
- eltérő a kapcsolattartás rendje
- a jutalmazási és fegyelmi szabályok egyéb elemeket is tartalmaznak.

Intézetünk a munkatársainkkal együttműködve minden év február 15.-ig elkészíti a Szakmai Program alapján az éves munkatervet és az előző évi beszámolót.

Az intézet előzetes és javító otthonrészlegei a szocializációs nevelés fő színterei. A két részleg közötti legfőbb különbség abban nyilvánul meg, hogy az előzetesben tartózkodó fiatalok őrzése szigorúbb, csakis rendőri kísérettel lehet elhagyni a részleget. A Rendtartás értelmében a

fiatalkorú intézeten kívüli oktatásban, képzésben, munkafoglalkoztatásban nem vehet részt, valamint intézeten kívüli program, kimenő, szabadság sem engedélyezhető részére. Ezzel szemben a javító részlegről a fiatal kijárhat iskolába, intézményen kívüli munkát is végezhet. Ha megfelelő magatartást tanúsít, szervezett keretek között kulturális, sport, művészeti, egyéb szabadidős, és közösségi programokon is részt vehet.

Befogadást követően a fiatalkorúak a befogadó csoportba kerülnek, ahol maximum egy hónapig tartózkodhatnak. A csoport általában nyolc, kivételesen tizenkét főből állhat. Ez idő alatt a szakemberek folyamatosan figyelemmel kísérik a fiatalokat. Megismertetik velük a viselkedési szabályokat, jogait, kötelezettségeiket, a napi- illetve házirendet. A befogadó csoportban lévő fiatalok esetében, az elhelyezési értekezleten ismerteti a szakértői csoport a fiatalra vonatkozó javaslatát, melyet kiegészíthetnek, illetve további javaslattal láthatnak el a résztvevő kollégák. Ez alapján születik meg az összegzés és döntés, hogy az adott fiatal melyik általános csoportba kerüljön.

A nevelő **egyéni nevelési tervet** készít a fiatalkorú számára a befogadásakor készített pszichológiai, pedagógiai vélemények, szakértői vizsgálatok figyelembevételével. Ha a fiatalkorúnak egyéni pszichológiai gondozásra is szüksége van, egyéni gondozási tervet is készít a pszichológus. Az egyéni nevelési terv magába foglalja, hogy a fiatalkorúnál milyen testi, egészségügyi, viselkedésszerű változás következett be, és ezek mely nevelésre irányuló tevékenységek hatására történtek. A tapasztalatokról, problémákról, azok megoldásáról, a fiatalkorú fejlődéséről vagy éppen visszaeséséről információs rendszer működik a különböző munkacsoportok és a szervezeti egységek között. Az egyéni nevelési terv tartalmazza:

- A fiatalkorú fejlettségi szintjének meghatározását a befogadásakor: fizikai, egészségügyi állapota, személyiségállapota, ismeret- és tudásszintje, iskolázottsága, képességei, foglalkoztathatósága.
- Tervek, feladatok a nevelésben.
- Fő vonalaiban a feladatok végrehajtása.
- A fejlődés folyamatának, a tapasztalatoknak három havonkénti felülvizsgálata, újabb nevelési célok kitűzése.
- A kapcsolattartás tapasztalatai.
- A nevelési folyamatot lezáró dokumentum az összefoglaló nevelői jellemzés.

A javítóintézeti nevelés során alkalmazott módszereink:

Céladekvát, speciális módszerek valamennyi területen:

- a) Korrigáló, pótló, fejlesztő célzatúak.
- b) Egyéni szükségletekhez igazodók.
- c) Sokirányúak, amelyen belül különös hangsúlyt kapnak:
 - a szocioterápiás, pszichoterápiás programok és módszerek;
 - a pedagógiai és nevelési célú programok és módszerek;
 - a csoportok és az egyén pozitív befolyásolásának módszerei;
 - a fejlesztés-értékelés speciális módszerei.

A Budapesti Javítóintézet bemutatása

Intézetünk múltja

A francia Eudes János tiszteletes 1641-ben a „Felebaráti szeretet kongregációja” néven női rendet alapított, amelynek fő célja, az erény útjáról letért nők jó útra való visszatérítése volt. Közel 200 évvel később, a XIX. század elején a fent említett kongregációból új kongregáció fejlődött ki, a „Jó Pásztor” kongregáció, amelynek első magyarországi házának alapítója és fenntartója özvegy San Marco hercegnő, született gróf Nagyszentmiklósi Nákó Anna Mileva volt. A hercegnő az elhunyt férje vagyonát jótékony célra fordítva, három holdas telket (a mai intézetünket övező terület) vásárolt 1890-ben Óbudán, hogy arra „Menedékházat” építtessen. A Szőlő utcai főépület már 1891-ben elkészült. A házat és a telken lévő épületek számát, elsősorban a hercegnő 1926. évben bekövetkezett haláláig folyamatosan bővítették. Az 1892. év elején 21 fő, 1900-ban már 132 fő növendék tartózkodott a házban. A telken felépítették a Magdolna Házat, külön ebédlőt, lelkészlakást, a kápolna helyére templomot, 100 fős, „Irgalom Háza” nevű kórházat, stb. építettek. A hercegnő halála után a magyar katolikus vallásalap vállalta a Jó Pásztor Intézet gondviselését, amely 1945-ig viszonylag zavartalanul folytatta a munkát.

A **Jó Pásztor Leánynevelő Intézet**, intézményünk jogelődje 1892. évben nyílt meg azzal a céllal, hogy „olyan bűnbánó leányokat és nőket fogadjanak be és neveljenek, akik ide vissza akarnak vonulni”. 14 éves kortól bármilyen rangú, állapotú nők nevelését és szociális védelmét ellátták. A házban minden házimunkát a szerzetesnők és a növendékek végeztek. Az intézet az államtól függetlenül működött, de szoros szálak fűzték az Igazságügyi Minisztériumhoz. A II. világháborús ostrom idején erősen megrongálódott több épület. A ház leégett, kifosztották és mindössze 50 növendék elhelyezését tudták vállalni. A Magyar Királyi Igazságügyi Miniszter patronálta és segítette az intézet helyreállítását

A **Budapesti Leánynevelő Intézet**, a Jó Pásztor Háza Leánynevelő intézetének 1948. december 4. napján történt állami fenntartásba vétele után létesült. Az államosítás után az intézet funkciója megváltozott. 1892-től az államosításig a növendékek itt tartózkodási ideje négy-öt év volt, mert *„csak ez alatt az idő alatt lehet a növendékek elemi iskolai hiányát pótolni, és ennyi idő kell az utánpótlás nevelésére”* (Miniszteri beszámoló, 1940.). Az államosítás előtt a növendékek nagyobb része önállóan kért bebocsátást vagy szülők hozták. 1948-tól az Igazságügyi

Minisztérium Budapesti Leánynevelő Intézete a fiatalkorúak bíróságai által javító-nevelésre utalt fiatalkorú lányok befogadására szolgált, így a növendékek egy-két évet töltöttek az intézetben, de volt, aki csak átmenetileg tartózkodott itt, a határozata meghozataláig. Az intézet a zárdától elkülönítve 94 növendékkel és 6 alkalmazottal kezdte meg működését. Az új koncepciónak megfelelően, szakképzettséggel és gyakorlattal rendelkező nevelőket hoztak a testvérintézményekből, Aszódról és Rákospalotáról. 1950 nyaráig, az apácarend megszüntetéséig a Jó Pásztor Ház nővérei együtt dolgoztak a nevelőtestülettel.

Időközben a bíróságok kisebb arányban utaltak be állandó intézeti tartózkodásra fiatalkorúakat, így túlsúlyba kerültek az átmenetileg intézetben tartózkodó fiatalkorúak száma, ezért az intézet elnevezése: **Budapesti Átmeneti Leánynevelő Intézetre** változott.

Fiatalkorúak Állami Átmeneti Nevelőintézete lettünk 1951 decemberében, amikor elrendelték, hogy az addig a XII. kerületben működött Budapesti Átmeneti Fiúnevelő Intézet költözzön át a Szőlő utca 60. szám alatt működő Leánynevelő Intézet épületébe. A két átmeneti nevelőintézet egyesítésével egyidejűleg, az előzetes letartóztatás végrehajtásával bővült a tevékenységünk. „Intézetünk az ország fiatalkorúak bíróságai által javítónevelésre utalt, valamint a Fiatalkorúak gyűjtő-, megfigyelő-, szűrő-, és elosztó állomása lett” (Beszámolójelentés 1952. január.). A koedukált időszakban a leánynövendékeket a Zápor utcai frontra költöztették át – az egykori Magdolna Házba – a fiúnövendékek pedig a főépületben, a Szőlő utcai fronton kaptak helyet.

Budapest Fővárosi Tanács V.B. Budapesti Átmeneti Nevelőintézet néven működtünk 1953-1958. év között. Ebben az időszakban rohamosan megnőtt az „elhagyatott”, bűncselekményt elkövető 12 éven aluli gyermekek száma. Az időszakban előfordult, hogy tizenkét éves kortól utalták a gyermekeket zárt intézetbe.

1958-1965. közötti időszakban az intézet neve nem változott, de az intézet a Művelődésügyi Minisztérium irányítása alá került. A tevékenységi körébe továbbra is a koedukált javítóintézeti nevelés és az előzetes letartóztatás végrehajtása tartozott. Az intézet növendékeinek pszichológiai vizsgálatát 1958. januártól Popper Péter pszichológus, főiskolai tanár és Mika Sándorné pszichológus végezte.

Művelődésügyi Minisztérium 1. sz. Nevelőintézete nevet az intézet 1965-1974. év között viselte. Az intézet továbbra is koedukált volt, de jogszabályi változást követően 1965. januártól már nem fogadott új előzetesen letartóztatott fiatalkorúakat, majd ez a végrehajtási profil 1969. évben teljesen megszűnt. A hetvenes években alakult meg az első pszichológiai- és egészségügyi

vizsgáló csoport. 1972-ben különválasztották a nehezen kezelhető növendékeket a súlyos bűncselekményesektől – javító-nevelésre ítéltektől – és elkülönítették a befogadós növendékeket. Beindították az elkülönítő helyiséget is azok részére, akik „kirívóan” rendellenes magatartást tanúsítottak.(szökés, öngyilkossági kísérlet, verekedés...) A Szőlő utcai front olyan rossz állapotban volt, hogy szükségessé vált az egész épület lebontása és újbóli felépítése, mely 120 fő részére nyújtott megfelelő otthont és nevelésükhöz szükséges foglalkoztató helyiségeket. Elvégezték a Zápor utcai fronton lévő leányrészleg épületének belső átalakítását is. A leányrészleg 1975. decemberig működött.

Oktatási Minisztérium 1. sz. Fiúnevelő Intézete névvel működött az intézet 1974. évtől, amikortól az intézetet véglegesen kijelölték „gyógyító-nevelés végrehajtására”. Változott az intézet profilja, csökkent a létszám így a változásokat figyelembe véve kötöttek munkaszerződést vállalatokkal, pl.: Fővárosi Épületesztalos Ipari Vállalat; Kossuth Nyomda; Elzett Film Ceruzagyár stb. „Fél-szabad” csoportokat szerveztek, amelynek tagjai intézeti keretek között éltek ugyan, de munkaszervezésük kapcsán kiléphettek a mindennapi életbe, nevelők vezetésével munkaidejüket üzemekben tölthették. A profilváltás után „90%-ban súlyos értelmi fogyatékos növendékeket utaltak be az intézetbe. A maradék 10% téves bírói döntés alapján került be” (Igazgató beszámoló, 1976.). A növendékek 14-18 év közötti életkorúak voltak. Az 1979. év júliusától intézetünkben Állandó Áthelyező Bizottságot létesítettek. A bizottság feladata volt a javítóintézeti nevelésre utalt fiatalok részére meghatározni a javítóintézeti nevelés végrehajtására szolgáló intézetet. Az értelmi fogyatékos növendékek maradtak intézetünkben, míg a nem értelmi fogyatékos növendékeket az M.M. 1. számú Fiúnevelő Intézetébe helyezték át, Aszódra.

A „D” épület teljes külső és belső átalakítását követő átadására 1982-ben került sor. Itt kapott helyet az oktató-testület tanári szobával és négy nagy tanteremmel, valamint két munkafoglalkoztató teremmel. Az emeletre került a kultúrterem, a könyvtár és a vendégszobák, a pszichológusi szobák. 1988-ban sor került a tornaterem, majd az öltöző és a fürdőhelyiségek felújítására is.

Intézetünket **1988. április és 1990. augusztus** vége között **Szociális és Egészségügyi Minisztérium 1. sz. Fiúnevelő Intézetének** nevezték át. Ennek az időszaknak az újdonsága a nevelőtestület javaslatára létrehozott szigorított nevelési csoport volt, ahol a problémás növendékek létszáma maximum nyolc fő lehetett és a fiatalok négy hét időtartamra lehetett a csoportba helyezni. A növendékek lényegesen alacsonyabb neveltségi szintűek, iskolai

képzettségük és általános tájékozottságuk elmaradottabb, igény szintjük minden területen alacsonyabb volt. Ennek pozitív irányú elmozdulására tett kísérletet az intézet oktatási részlege. Az értelmi fogyatékos növendékek elhelyezését biztosító intézetekben, a következő oktatási formákat lehetett bevezetni: kisegítő iskola; dolgozók általános iskolája; foglalkoztató iskolai osztály. Az intézetben minden növendéket iskolai oktatásban részesítettek, függetlenül attól, hogy tanköteles volt vagy sem. Ennek elsődleges oka az volt, hogy a növendékek tudása, képességei messze elmaradtak a bizonyítványban jelzett szinttől.

A minisztériumok számának, feladatkörének és névváltozásainak következtében a rendszerváltást követően intézetünk neve több alkalommal változott:

- 1990-1992: Népjóléti Minisztérium 1. számú Fiúnevelő Intézete
- 1992-1999: Szociális és Családügyi Minisztérium 1. számú Fiúnevelő Intézete
- 1999-től 2010-ig az intézet viselte a Szociális és Családügyi Minisztérium Budapesti Javítóintézete; az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium Budapesti Javítóintézete; a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Budapesti Javítóintézete nevet;
- 2010. május 29-től a nevünk: Nemzeti Erőforrás Minisztérium Budapesti Javítóintézete,
- 2012. május 14-től a nevünk Emberi Erőforrások Minisztériuma Budapesti Javítóintézete

A '90-es évek legnagyobb változását az hozta, hogy az 1995. évben elkészült büntető törvénycsomag rendelkezése értelmében, 1996. május 1-től a fiatalok előzetes letartóztatását már nem csak büntetés-végrehajtási intézetben, hanem javítóintézetben is végre lehet hajtani. A cél az volt, hogy a börtönökből, az ottani passzivitásból a felnőtt korú bűnelkövetők közül, mint súlyos pszichés, nem egyszer fizikális károsodást okozó környezettől, fejlesztő körülmények közé helyeződjenek a fiatalok, esélyt adva ezzel a személyiség problémájuk szakszerű korrekciójához, megóvva őket a kriminalizálódás további veszélyeitől. A korábbi profilunknak megfelelően intézetünkbe befogadott javítóintézeti nevelésre ítélt fiatalok az Aszódi Javítóintézetbe kerültek átszállításra, a Budapesti Javítóintézet pedig a jelzett időponttól, tiszta profillal fogadja a fiatalokat az előzetes letartóztatásuk javítóintézetben történő végrehajtására. A javítóintézeti nevelés és az előzetes letartóztatás javítóintézeti végrehajtásának egységes szabályozására megszületett a 2015. január 17-én hatályon kívül helyezett 30/1997. (X.11.) NM rendelet a javítóintézetek rendtartásáról.

Igazgatási szempontból lényeges megemlíteni, hogy **2013. 01. 01-től az alapító és irányító szervünk az Emberi Erőforrások Minisztériuma, középírányító és fenntartó szervünk pedig az ekkor létrehozott Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság lett.** Intézetünk önállóan működő költségvetési szerv, a pénzügyi-gazdasági feladatokat 2012. évtől az Emberi Erőforrások Minisztériuma Gyermekvédelmi Szolgáltató Központ, Esztergomi Gyermekotthon, Általános Iskola és Szakiskola pénzügyi-gazdasági szervezete látja el.

Intézetünk jelene, szakmai tevékenysége

Az EMMI Budapesti Javítóintézet Alapító Okirat szerinti alaptevékenysége, a bíróságok által előzetes letartóztatásba helyezett fiatalok számára javítóintézeti ellátás és nevelés biztosítása, országos hatáskörrel, 100 férőhellyel, jelenleg már 12 éves életkortól Közfeladatunk a fiatalok előzetes letartóztatottak őrzése, nevelése, oktatása és szakmai alapozó képzése, személyiségük helyes irányba történő fejlesztése, hogy szabadulásuk után képesek legyenek a társadalom hasznos tagjává válni.

Mindezen tevékenységet egy sajátos viszonyrendszerben tudjuk értelmezni. E szerint a szigorúan szabályozott jogi keret a letartóztatást, annak rideg és szabadságelvonó attitűdjét helyezi pozícióba, minden járulékos elemével, amibe beletartozik a magasra emelt kökerítés, a börtönökből ismert pengedrót, a zsiliprendszerű határoló kapuk, a rácsok és elektromos ajtók, a mindenhol jelenlévő megfigyelő rendszer, a felnőttek, gyermekekre egyaránt vonatkozó alaki követelmények, és a létszámellenőrzések, szemlék végeláthatatlan sora. De mit is érne egy keret, ha hiányzik belőle a valódi tartalom. Mint a gyermekvédelmi rendszer része, a javítóintézeti nevelés, a javítóintézeti előzetes letartóztatás, olyan elvárásoknak, mi több követelményeknek kell, hogy megfeleljen, melyek egyaránt kielégítik a társadalom önvédelmi igényének, akár egyes emberekre lebontott elvárásait, azaz védjük meg őket a fiatalok bűnelkövetőktől, oldjunk meg őket érintő társadalmi problémákat, izoláljuk a vétkeket. Másodsorban, feleljünk meg saját szakmai elvárásainknak. Gyermekvédőkhöz, szociális szakemberekhez, pedagógusokhoz méltóan, egész sor alapértéket állítunk magunk elé. Mindezen hitvallás alapján, igyekszünk olyan tartalmakkal megtölteni a jogszabályokból levezethető szigorú keretet, ami nem marad falakon belül, hanem a nálunk hosszabb, vagy rövidebb időt eltöltő gyerekek magukkal viszik a „civil” életbe, ahol a társadalom által elfogadott, a mindennapokban, a tanulásban, a munkában, vagy a családi, szocializációs viszonyrendszerben konvertálható fundamentális értéké válik. Nem tisztünk és nem is célunk büntetni, nevelünk, tanítunk, szocializálunk, és igyekszünk előcsalogatni mindenből a saját maga szerethető énjét, szunnyadó tehetségét.

A fentieknek alárendelve alakítottuk ki a szakmai programunkat, ami lefekteti, hogy a javítóintézetben folyó nevelés célja a fiatalok társadalmi beilleszkedésének elősegítése, ennek érdekében beilleszkedési zavarai enyhítése, pszichés állapota rendezése, iskolázottságának, szakmai képzettségének fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítés. Az intézetben olyan kompenzáló, korrigáló nevelést biztosítunk, amely egyidejűleg törekszik a fiatalok megelőző életútja hiányainak pótlására és a bűnelkövetése hátterében rejlő hibás viszonyulási rendszer kijavítására.

Az intézetben a pedagógiai munka a teljes hét, és teljes nap vonatkozásában, szorosan strukturálja az ellátott gyerekek idejét, egyben szinte teljesen kiiktatja az irányítatlan tevékenységet.

Tanóra jellegű keretben, tanévi, félévi, negyedévi, heti, napi terv alapján, órarendre bontva három, szervezetileg és tevékenységében különálló, de célrendszerében és módszertanában szorosan kapcsolódó területen érvényesül pedagógiai munkánk:

- az iskola,
- a munkafoglalkoztatás,
- a nevelőotthon

Pedagógiai hitvallásunknak megfelelően, pedagógiai programunk kiemelten fontos fejlesztési területeként kezeljük az intézet **oktatási egységében** végzett nevelést-oktatást, mivel sok fiatal életében az itt eltöltött idő, utolsó lehetőségként ad esélyt az iskolai tanulmányok folytatására vagy újra kezdésére. Az általunk nyújtott szolgáltatás elősegíti, hogy fiataljaink az intézményünkben történő távozásuk után jobb személyes pozíciókkal rendelkezzenek a társadalmi beilleszkedéshez, magasabb szinten legyenek képzettek, pozitív irányba változzon a munkához való viszonyuk a befogadáskori személyiségállapotukhoz, dokumentált iskolai végzettségükhöz képest. A fiatalok tanulási képességeinek intenzív és több részterületet átfogó, komplex fejlesztésével, tanulás iránti motiváltságuk változását elősegítve, az iskolai előmenetel fontosságát kiemelve, olyan jövőkép kialakításában segítjük növendékeinket, melyben az iskolai tudás, mint érték jelenhet meg. A közösen felvázolt jövőkép megvalósításának nélkülözhetetlen eleme a megkezdett tanulmányok folytatása, az iskolai oktatásban való aktív részvétel. A pedagógusok új módszerek alkalmazásával színesítik az iskolai munkát. A tanulást komplex, a tanulási készségekre-kepeségekre irányuló fejlesztési programmal segítjük, a délelőtti pszichopedagógiai csoport működtetésével. Az igényekhez leginkább illeszkedő tanulás módszertani ismeretek (élmény, mesepedagógia) alkalmazásával, a gyakori szóbeli és írásbeli tudáspróbák (minimum 4 alkalommal), tesztek, ellenőrzések segítségével segítjük tanulóinkat a tanulási

folyamatban. Tehetséggondozó programunk egyik fő elve a tanulók képességeihez igazodó differenciálás volt. Ennek keretében felkutatjuk a tehetségeket, kiemelt fejlesztési programmal felkeltjük továbbtanulás iránti igényüket. A rendszeres tanulásra szoktatással felerősítjük az önálló kezdeményezésre, problémamegoldásra, alternatív gondolkodásra, kreativitásra való törekvésüket, művészeti, humán,- és reál területen egyaránt. Az ellátott gyermekek számára biztosítjuk az eredményesebb tanuláshoz és a minőségi munkafoglalkoztatáshoz szükséges feltételeket.

A délelőtti foglalkoztatás az intézmény egészét átfogó pedagógiai program alapján, az intézmény minden részlegével és az együttműködő intézményekkel konzultálva, konszenzus alapján szerveződik. Az intézményünkbe befogadott fiatalok, hetente négy napon iskolai oktatásban, két napon pedig munkafoglalkoztatáson vesznek részt.

A **munkafoglalkoztatás** alapja a bekerülő gyerekek szociokulturális háttere, szocializáltságuk aktuális szintje. Nagyobb számban érkeznek olyan fiatalok, akik korábban nem becsülték a fizikai munkát, nem tartották fontosnak, értékteremtő tevékenységnek azt, és hiányzott azon minta az életükből, ami a munkához, a munkába járáshoz, a rendszeres produktív tevékenységhez való viszonyukat pozitívan befolyásolta volna. Munkatapasztalatuk többségében nincs, vagy negatív élményekkel terhelt, monotonia tűrésük alacsony szintű, munkához való viszonyuk negatív, a munkavégzés iránt motiválatlanok. A munkafoglalkoztatás célja különböző munkafolyamatok betanítása, az önálló munkavégző képesség kialakítása, fejlesztése, munkatevékenységek elvégzésére történő felkészítés védett munkakörülmények keretében. Célunk, egyfajta pályaorientációs paletta házon belüli kialakítása, másrészt szeretnénk elérni, hogy távozásuk után, a munkaerőpiacon nagyobb eséllyel jelenhessenek meg, képesek legyenek adaptív munkakultúra elsajátítására, különböző munkatevékenységek végzésére, motiváltabbá váljanak az eredményes, önálló munkavégzésre.

A munkafoglalkoztatás helyét minden újonnan érkező növendék részére, az intézményben működő szakértői csoport javaslatára, az igazgató jelöli ki a nevelési csoportba helyezéssel egy időben, a növendék aktuális személyiségállapotának, képességeinek, érdeklődésének, a különböző munkatevékenységi formák iránti affinitásának figyelembevételével. A fiatalok a munkájukért, jogszabályban meghatározott mértékű díjazásban részesülnek, amelyet saját szükségletükre fordíthatnak.

Munkafoglalkoztatási helyeink:

- Varroda-vasaló műhely

- Mosoda
- Karbantartó műhely
- Kertészet
- Udvari karbantartás
- Szövőműhely
- Kézműves - kézimunka műhely
- Kisállat gondozó (terápiás céllal simogató)
- Kreatív foglalkoztató
- Szobafestő-mázoló csoport
- Bedolgozói műhely

A délutáni nevelés színtere a **nevelőotthon**, melynek keretében jelenleg nyolc nevelési csoport működik. Egy befogadó és hét végleges nevelési csoport.

A befogadásra előállított fiatalok többségének nehézséget okoz az új helyzete elfogadása és optimális kezelése, krízist élnek át, ami hetekig eltarthat. A csoporthoz beosztott felnőttek biztosítják az ilyenkor szükséges kiemelt figyelmet, munkájukat a mentálhigiénés szakembereink is segítik. A **befogadó csoport** szeparált elhelyezésével is segíteni kívántuk, a befogadásuk miatt krízist átélő fiatakorúak nyugodtabb beilleszkedését, intézeti életre történő felkészülésük lehetőségét. A befogadó csoport fiataljai a végleges nevelési csoportok fiataljaival ellentétben, a délelőtti során nem vesznek részt az oktatási egységünk képzésében, és nem vesznek részt munkafoglalkoztató helyek tevékenységében sem. Iskolai tantárgyi felkészítésük a csoporton belül, műhelybeli foglalkoztatásuk kiváltásaként, önkiszolgáló tevékenység keretében az ebédlő takarítása a feladatuk.

A befogadó csoport céljához és sajátosságához igazodó program szerint töltik el a délelőtti:

- Beszélgető kör formájában készülnek fel, majd zárják le a délelőtti programot.
- Tanulással, korrepetálással bővítik tantárgyi ismereteiket.
- Foglalkozások keretében ismerik meg jogaikat és kötelezettségeiket, a Házi rend szabályait.
- Napi rendszerességgel van testnevelési foglalkozás a szabadban, illetve a tornateremben, továbbá a kondicionáló teremben. Heti egy alkalommal a testnevelési órát a nevelési szakmai vezető tartja.
- Heti rendszerességgel egészségügyi felvilágosító foglalkozáson vesznek részt.

- A mentálhigiénés és módszertani részleghez tartozó gyógypedagógus a szakértői csoport számára végzett gyógypedagógiai vizsgálatokon túl, szociális készségfejlesztő foglalkozásokat, egyéni felzárkóztató foglalkozásokat tart, napi rendszerességgel.
- A szakértői csoport számára végzendő vizsgálaton túlmenően, napi rendszerességgel találkoznak a pszichológussal, aki a gyakoribb és közvetlenebb kapcsolat eredményeként hatékonyabb segítséget tud nyújtani az egyénnek és a csoportnak egyaránt.
- A mentálhigiénés és módszertani részleghez tartozó szocio-terapeuta egyéni és csoportos foglalkozást tart.
- Az általános igazgatóhelyettes kéthetente jogi ismereteket nyújtó foglalkozást tart.
- A csoporthoz beosztott munkatársak ismeretterjesztő foglalkozásokat tartanak, filmeket vetítenek, aminek a feldolgozásához megfelelő idő áll rendelkezésükre. Közös zenehallgatással, társasjátékozással, beszélgetéssel kerülnek egymáshoz közelebb a fiatalok és tanulják az együttműködés alapjait társaikkal és a felnőttekkel egyaránt.

A **végleges nevelési csoportok** alapfeladatukat tekintve nem térnek el egymástól. A csoportok a délutáni órarendben meghatározottak szerint tartják a foglalkozásokat, amelyek tematikusak, ismeretterjesztő anyagokkal bővítettek. A foglalkozások rendszeréhez kapcsolódnak a rendszeresen szervezett versenyek, vetélkedők, bemutatók, játéklehetőségek, jeles napok, történelmi események megünneplése.

A nevelőotthon órarendbe ágyazott foglalkozásai:

- Heti értékelés
- Korrepetálás
- Ismeretterjesztés
- Nevelési óra
- Bibliai történetek
- A cigányság története
- Család pedagógia + jog
- Játék, mint készségfejlesztés
- Kreatív
- Sport
- Konfliktuskezelés
- Kommunikáció
- Versenyprogramok

A kreatív foglalkozáson, illetőleg a művészeti szakkörünkön készült alkotások legjobbjából immár hagyományosan, minden év végén megjelentetjük a naptárunkat. A fiatalok alkotásaiból házi kiállítást szervezünk, majd a képek legjelentősebb része az intézet közös helyiségeinek, a gyerekek körleteinek falaira kerülnek, elismerést szerezve ezzel az alkotóknak. A legtehetségesebbek a körletekben falfestményt készítenek, illetve restaurálják az évekkel ezelőtt készített, már megkopott, számukra már ismeretlen, volt növendékek falfestményeit. Évente egy-két alkalommal megjelentetjük a fiatalok alkotásait és írásait felvonultató, a „Szőlő másik oldalán” címet viselő újságunkat. Az újságot és a naptárt nem csak a fiataloknak juttatjuk el, hanem küldünk a felettes szerveinknek, az intézményünkkel kapcsolatban álló állami és civil szervezeteknek is.

A nevelőotthon órarenden kívüli foglalkozásai:

1. Szabadidős programok

Az előzetes letartóztatásba helyezett fiataljaink döntő többségénél, bekerülésük pillanatában a szabadidő még strukturálatlan időtöltést jelent, minden idő, amit nem iskolában kell eltölteni. Kinti életükben a szabadidő fogalma nem kapcsolódott össze az ismeretszerzéssel, az aktív pihenéssel, sportolással, kulturálódással, önfejlesztéssel töltött idővel, pozitív hatású közösségi programokkal.

Az intézeti szabadidős programok az azt vezető nevelő személyén keresztül, a közösségi élmények megtapasztalásával, a siker élményével, a programok tartalmával erősítik az együttélési szabályokat, bővítik a fiatalok ismereteit, fejlesztik a toleranciás és empátiás képességet. Erősítik a segítségnyújtásnak és a segítség elfogadásának képességét. Alkalmask lehetnek az önbizalom fejlesztésére, a képességek megtapasztalására, a tehetségek felismerésére, a motivációs szint emelésére. A szabadidős programoknak jelentős szerepe lehet a szorongás oldásában, a csoportokon belüli konfliktusok kezelésében.

2. Hitélet

A délutáni órarend részét képező bibliai ismeretek foglalkozásain túl, 2012 májusában indítottuk a „**csendes szoba**” programunkat, ami a növendékek hitéletébe hozott új szint. A foglalkozások helyszíne a nevelőotthon I. emeletén kialakított és felújított szoba. A csendes szobát Szűcs

Balázs Atya, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem lelkésze és Nagy Anna Mária irodalomtanár vezeti, fiatal segítők bevonásával. A csendes szobás alkalmak kétheti rendszerességgel állnak rendelkezésre a fiúk számára. A csendes szoba foglalkozásain alkalmanként három csoportban, 40-45 gyermek vesz részt. A részvétel önkéntes. A „csendes szoba” foglalkozásain lehetősége van a fiataloknak az elcsendesedésre, imára, beszélgetésre. Ráhangolódásul drámás játékokat, művészetterápiából ismert módszereket használnak. A foglalkozáson rajzolnak, festenek, szituációs játékokat játszanak, beszélgetnek és imádkoznak. A foglalkozás keretében a fiatalok közösen készítettek egy képet, amelyet 2013. év karácsonya alkalmából elküldtek Ferenc Pápának ajándékba. Öszentsége Ferenc Pápa az ajándékért köszönetét fejezte ki, egyben Mindnyájunkra Apostoli Áldását küldte. A foglalkozás vezetői igyekeznek a gyerekek aktuális problémái szerint alakítani az órák szerkezetét. A foglalkozások hozzásegítik a fiatalokat a világról és önmagukról alkotott képük pozitív irányba fordításához, önvizsgálatukhoz, önkifejezésük erősítéséhez. Az elfogadó attitűd, a bizalmi légkör a növendékeket megnyitja, őszintébben tudnak beszélni a gondjaikról, terveikről.

2011. októberben állítottuk fel intézetünk udvarán a kopjafát, amellyel létrehoztuk az intézet falai közötti megemlékezés helyét, mivel a mi növendékeink nem tudják az intézetünket elhagyni, és halottaik sírjánál emlékezni egy szál virággal. A kopjafa lehetőséget teremt arra is, hogy az intézetben tartózkodó növendékek az év bármely napján bekövetkezett családi tragédiájuk esetén megállhassanak, és meggyújthassák az emlékezés gyertyáját. A kopjafa nem csak a halottainkra, hanem a nemzeti ünnepeink alkalmával, nemzetünk hőseinkre való megemlékezés színhelyévé is vált.

A nevelési csoportok alapfeladatai azonosak, de lényeges eltérés van a végleges nevelési csoportok összetételét tekintve. Mindegyik más jellemzőkkel és sajátosságokkal bír, ami befolyásolja az alapfeladatok végrehajtásának módszerét, a fiatalkorúakkal szemben támasztott követelményeket.

A büntethetőségi életkor 2013. július 1-jén hatályba lépett leszállítása kapcsán, már a 12-14. életév közötti fiatalok előzetes letartóztatása is elrendelhető. Az elhelyezés tekintetében, a 16 év alatti fiatalokat el kell különíteni a 16. életévüket betöltöttektől. Erre tekintettel jelenleg két nevelési csoportunk van, amely a 16. év alatti fiatalokat fogadja.

Az életkor szerinti differenciálódás szükségessége, további, szakmai szempontokon alapuló specializálódás irányába indított el bennünket és **2013. évben létrehoztunk egy reszocializációs és egy speciális csoportot.**

A **reszocializációs csoport** célcsoportjaként a súlyosabb disszociális tüneteket, oppozíciós zavarokat, agressziót mutató fiatalkorúakat jelöltük meg. A csoportba elsősorban az impulzívabb, alacsony frusztrációs toleranciával rendelkező, szocializálatlan agresszió levezetést mutató, a szabályokat megkerülő gyerekeket igyekeztünk helyezni. Az eredményes csoportépítés elérése érdekében a nevelők az alábbi célokat igyekeznek megvalósítani:

- Valós csoport kialakítása
- Személyes kompetenciák megismerése és fejlesztése
- Önismeret fejlesztése
- Konfliktuskezelési módszerek elsajátítása és alkalmazása
- Egyszerűen követhető, sarkos szabályok
- Szabályokhoz való igazodás készségének kialakítása

A **speciális csoportunkat** az értelmi fogyatékos, szenvedélybeteg, a súlyos beilleszkedési- és személyiségzavarokkal, pszichés tünetekkel küzdő fiatalkorúak számára hoztuk létre.

A csoport fő célkitűzései:

- az önismeret, a kommunikáció, a konfliktuskezelés fejlesztése,
- a szabályokhoz való igazodás képességének kialakítása és fejlesztése
- a tanuláshoz és a tartós munkavégzéshez szükséges pszichés és fizikai teherbíró képesség kialakítása
- az alapvető szükségletek és vágyak azonnali kielégítése időbeli elhalasztásának megtanulása.

A törvényi kötelezettségnek, illetőleg a szakmai megfontolásainknak való megfelelés érdekében nem csak a Szakmai Programunkat változtattuk meg, de át kellett gondoljuk az épületeink nyújtotta, az új szabályozásnak megfelelő szeparálhatóság lehetőségeit is, ami átépítést, korszerűsítési munkákat igényelt. A munkálatokban a fogvatartott fiatalok is szerepet vállaltak.

Az átépítés utáni csoport elhelyezés az alábbi lett:

- „A” épület földszint
 - befogadó csoport
- „A” épület I. emelet
 - 1. sz. és 2. sz. nevelési csoport
- „A” épület II. emelet -
 - 3. sz. nevelési csoport és a 4. sz. pszichopedagógiai csoport

- „A” épület III. emelet.....
 - 5. sz. reszocializációs csoport és a 6. sz., 16 év alattiak csoportja
- „B” épület I. emelet
 - 7. számú, 16 év alattiak csoportja

A hálók berendezése intézeti szinten is egységes. Minden hálóban 2 szülő és egy emeletes ágy, 4 db szekrény, legfeljebb 1 kisasztal került elhelyezésre. A szobában 1 db kisebb szőnyeget lehet leteríteni. Egységes a szekrény és az ágyrend, amelyet a körletekben kifüggesztett rajz alapján kell kialakítani és ellenőrizni. A körleteket a fiatalok szakkörön, kreatív foglalkozáson, intézetben belüli rajz pályázaton készült képei díszítik, amihez azonos formájú kereteket biztosítottunk. A megújult megjelenés és berendezés az átláthatóságot, ezzel a könnyebb ellenőrizhetőséget, a nagyobb biztonságot is szolgálja.

A fiatalokkal való szakmai foglalkozás negyedik, kiemelkedően fontos területe a mentálhigiénés szakemberek által végzett tevékenység, amely segíti, támogatja az intézet nevelőinek munkáját. Az előzetesen letartóztatott fiatalok között folyó oktatásához, neveléséhez szervesen illeszkedik a **mentálhigiénés szolgálatunk** munkatársai (gyógypedagógus, pszichológusok, terapeuták) által végzett fejlesztés. Jelentős előbbre lépésnek tartjuk, hogy mára már 3 fő pszichológust, valamint zene, tánc, és művészet terapeutát tud az intézetünk alkalmazni, akik a délelőtti, illetőleg délutáni órarendbe ágyazottan szocio-, zene-, művészet- és táncterápiás egyéni és csoportos foglalkozásokat tartanak. Munkájuk révén erősödik az előzetesen fogvatartottak önismerete, pozitívan változik önképük, javul a kommunikációs és konfliktuskezelő képességük.

Az intézetben a pszichológiai és a pedagógiai munka szorosan ötvöződik, ezzel is segítve a fiatalok személyiségének fejlődését, személyiségük korrekcióját, valamint a társadalmi beilleszkedést. A pszichológusok, a jogszabályi előírásnak megfelelően felmérik a befogadásra előállított fiatalokat, továbbá egyéni terápiával, az előzetesen letartóztatottak folyamatos és rendszeres vizsgálatával segítik a nevelők fejlesztési tervének szakszerű elkészítését, a felmerülő pszichés problémák hatékony kezelését.

Erőforrásaink bővítésére intézetünk is keres **pályázati lehetőségeket**, de örömmel csatlakozunk más szervezetek, társintézmények pályázataihoz is. A TÁMOP „Lépés Váltás” programban a Nevelő Otthonok Nemzetközi Szövetsége Magyarországi Egyesülete (FICE) főpályázóként, a Rákospalotai Javítóintézet és intézményünk konzorciumi partnerként vett részt. A pályázat nyitó

konferenciája intézményünk dísztermében került megrendezésre, neves szakmai előadók közreműködésével.

A Miniszterelnökség által meghirdetett **„Magyar Holokauszt Emlékév- 2014”** keretében, a FICE és a javítóintézetek közös pályázata a **„Képtelen Képeslapok”**, a Holokauszt zsidó, a Pharrajimos roma származású áldozatairól való méltó megemlékezésre, valamint Radnóti Miklós életének, költészetének megismerésével, a költő halálának 70. évfordulójára történő megemlékezésre adott lehetőséget.

Intézetünk mára megújult díszterme, alkalmas az intézményi életünkön túlnyúló rendezvények szervezésére és lebonyolítására is. Az elmúlt időszakban két kiemelkedő szakmai nap, **konferencia megszervezésében** és lebonyolításában vettünk részt. Az egyik a Magyar Kriminológiai Társaság Gyermekvédelmi Szekciójának intézményünkben megtartott kihelyezett ülése, **„A javítóintézetek feladatai az új Btk. tükrében, a fiatalkorúak befogadása 12-21 éves életkor között”** című programmal, a másik a XIX. Ferenczi György Szakmai Nap megrendezése, melynek témája a **„Pszichoaktív szerek kapcsolata a bűnelkövetéssel”** volt. A rendezvény témájához kapcsolódóan, rajzpályázatot hirdetünk a társintézményeink fiataljai részére **„Bűn és drog”** címmel, az alkotásokat a konferencia helyszínén mutattuk be.

Jogelődünk, a **Jó Pásztor Leánynevelő Intézet** 1892. évi megnyitása óta intézetünk, az elnevezésén túlmenően is nagyon sok változást élt meg. Változtak az intézet fenntartói, az éppen aktuális profil szerinti feladatok, a tevékenységet meghatározó jogszabályok, a befogadottak életkora és neme.

Nem változott azonban az intézmény azon küldetése, hogy a szociálisan hátrányos helyzetből, komoly deficitekkel érkező elesett, bajba került gyermekeknek védelmet, támogatást kell nyújtani. Oktatásukkal, képzésükkel, munkára nevelésükkel segíteni kell őket a képzettségbeli és szocializációs hiányaik pótlásában, pozitív irányú fejlődésükben, hogy esélyt kapjanak egy tisztább, jobb életre, a zökkenőmentesebb társadalmi beilleszkedésre.

EMMI Aszódi Javítóintézet, Általános Iskola és Szakiskola

Az Aszódi Javítóintézet rövid bemutatása

„Esélyt adunk, utat mutatunk!”

Hazánk első javítóintézete, az 1884-ben alapított Aszódi Javítóintézet, fennállása óta folyamatosan valósítja meg a jogalkotói szándékot a fiatalkorú bűnelkövetők reszocializációja, társadalmi reintegrációja érdekében. Utóbbi feladat egyben mindenkori küldetése is az intézetnek. Új Szakmai Programunk 1992-re datálódik és a szakmacsoport emberöltő alapon harmadik generációnak nevezte magát, így dedikálta a kész programot, melyet folyamatosan fejlesztünk.

A nevelőtestület legfontosabb pedagógiai célja, hogy a gondozására, fejlesztésére bízott növendékek számára biztosítsa a személyiségfejlődést serkentő feltételeket.

A nevelőközösség az elfogadás, az empátia, a következetesség és hitelesség alapján alakítja ki a fiatalokkal való együttműködést.

Ezért a személyiségfejlesztés, kiegészítve a korrigáló neveléssel az egyéni, személyre szóló nevelési, oktatási programokkal valósul meg. Eredményeinket a rendszerszintű nevelés komplexitása nagyban segíti. A ránk bízott növendékeknél a gondozásában, oktatásában előforduló, kintről hozott hátrányokat, lemaradásokat igyekszünk kompenzálni.

Előzmények

A legkorábbi javítóintézettel kapcsolatos rendelkezések Csemegi Károly nevéhez köthetőek, az 1878. évi V. tc-ben, a Csemegi-Kódexben szabályozták először, a csak fiatalkorúakkal szemben alkalmazható javítóintézeti nevelést. A Csemegi-Kódex akként rendelkezett, hogy a fogházbüntetésre ítélt, ha a 20. életévét még nem töltötte be, a fogházbüntetéséből hat hónapot, amely időt egyébként magánelzárásban kellett volna töltenie, javítóintézetben tölthetett, továbbá azok a 12-16 év közötti fiatalok, akik a bűncselekmény bűnösségének felismerésére szükséges belátási képességgel nem rendelkeztek, javítóintézetbe kerülhettek, amennyiben a 20. életévüket nem töltötték be. Magyarországon a javítóintézetet több mint 130 évvel ezelőtt, 1884-ben hozták létre Aszódon. Az akkori igazságügyi miniszter dr. Pauler Tibor előzőleg, 1882-ben megvásárolta a város melletti volt cukorgyári területet a vasút mellett. Az intézet építésére a minisztérium jó viseletű fegyenceket rendelt ki a váci intézettől. A munkálatokat Wagner János budapesti építőmester vezetésével kezdték meg és 1884 augusztusában a főépületbe beköltözhetett az első csoport. Ezt követően további javítóintézetet építettek 1886-ban

Kolozsváron, 1890-ben Rákospalotán lányok részére, 1895-ben Székesfehérváron, 1905-ben Kassán.

A múlt

Az Aszódi Javítóintézet tervezése során felvetődött annak gondolata, hogy a fejlettebb nyugati országok mintáját vegyék át az intézetek rendszeréhez. Ezt azonban az igazságügyi kormány elvetette: Népünk "hevülékeny természete" miatt nem tartotta célszerűnek a különben kitűnő svájci rendszert, ahol teljesen nyílt terület volt, s igen laza felügyelet mellett is alig fordult elő szökés vagy nagyobb visszaélés. Legcélszerűbbnek mutatkozott, hogy az intézetet bekerített területtel kell ellátni, s az intézeten belül a polgári életviszonyoknak megfelelő családi nevelést kell meghonosítani.

A javítóintézet az igazságügy minisztérium által meghatározott működési rendszert valósította meg. A növendékeket családokba osztották be, melynek élén a családfő állt. A családfő feladata volt a vezetésére bízott család összetartása, a kölcsönös szeretet kialakítása, a tanítás és tanulás ellenőrzése. Ennek megvalósítása érdekében szükséges lett volna, hogy a családfők mindig a növendékek mellett legyenek, de ez nem történt meg. A családfők általában elemi, részben pedig polgári iskolai képesítésű tanítók voltak. Melléjük munkavezetőket osztottak be.

Az alapszabály értelmében, egy családban legfeljebb 20 növendék lehetett. E szerint az intézetben 12-20 éves korúakat neveltek. A családok beosztásánál később további módosítást vezettek be, s magatartás mellett figyelembe vették az életkort is.

A jó erkölcsi magaviselet, a szorgalom, a rend és a tisztaságszeretet jelzésére minden családban 3 fokozatú erkölcsi kitüntetést vezettek be, amely kitüntetések kedvezményekkel jártak. 1893-ban az Igazságügyi Minisztérium utasítására az intézet visszatért a kor és erkölcsi állapot szerinti csoportosításra.

Közben felismerték, hogy ez a családi szervezet nevelési szempontból hátráltató. A beosztás újabb módja a munkanem szerinti besorolás, ami részben még ma is megmaradt az intézet gyakorlatában. Kísérleti családban kell tanulmányozni az újonc egyéni sajátosságait, erkölcsi hibáit, figyelemmel kell kísérni, hogy a növendéknek melyik munkanem tetszik a legjobban, mihez van leginkább tehetsége.

A gyermek fejlődése szempontjából legfontosabbnak tartották a vallásos, erkölcsös érzés fejlesztését és az istenbe vetett hit erősítését. Ennek segítségével -vallották- a növendéket a szerénység, a józanság, az igazságszeretet útjára lehet terelni.

A tantárgyrendszeren belül csak az olvasás és írás tantárgynak volt nagyobb óraszám a hit- és erkölcstannál. Ebben az időben még állt az intézet ökumenikus temploma.

Az intézetben minden növendék tanköteles volt. Az iskolai oktatásban fő törekvésként az erkölcsi fejlesztés szerepelt. Az értelmi nevelésnél fő törekvése az volt, hogy a növendék írni, olvasni, számolni tudjon. Ezen kívül olyan ismereteket sajátítottak el, amely egy munkásembernek a mindennapi életéhez feltétlenül szükséges volt.

A nevelőintézet egyik legfontosabb feladatának a munkára nevelést tekintette. Ez teszi képessé a növendéket arra, hogy később a társadalomban becsületes munkával alakítsa az életét.

A házi munkák elsajátítása után vagy ipari, vagy mezőgazdasági munkára kerültek. Az iparban tanulók a következő iparágak közül válogathattak: asztalos, kőműves, könyvkötő, esztergályos, fafaragó, bognár, kerekes, szabó, cipész, kosárfonó, pék, könyvnyomdász, gyermekjáték készítő. A meghonosított iparágak elsősorban az intézet igényeit elégítették ki, a növendékek maguk készítették el ruhájukat, cipőjüket, bútorait.

Felismerték, hogy a kinti életben eredményt csak nagyobb szakképzettséggel érhetnek el a növendékek: szükségessé vált az oktatás reformálása. Végül győzött az a törekvés, hogy nem elég a büntetéseket megjavítása, hanem az adott társadalmi körülmények között úgy kell kiengedni a növendékeket a szabad életbe, hogy utána becsületes munkával maguk is megélhessenek.

Az 1904-ben felállított ipari műhelyekben meghonosodott a kocsigyártás. Annyira jóhírű volt ez a tevékenység, hogy 1910-ben az intézet a londoni világkiállításon elismerésben részesült.

Az I. világháború eseményei az intézet fejlődését is lassították, a hatalmi változások nem kedveztek a javítóintézet fejlődésének. Az I. világháború idején alakult meg az intézet területén a Lloyd-féle francia repülőtársaság.

Az 1920-as évek után az intézetre nehéz feladat hárult, mivel a fiatalkorúak bűnözése és züllése magas számban emelkedett, egyre több növendéket kellett befogadni az intézetbe. 1942-ben már összesen 900 gyermeket foglalkoztatott és látott el az intézet.

A háború a munkások százezreit szőlította el családjától, munkahelyétől s a javítóintézetnek sem lehetett kiváltságos helyzete, kevés nevelő maradt a felvételre váró növendékek száma viszont egyre emelkedett.

1944 októberében a németek lefoglalták az intézet műhelyeit, ezt követően pedig minden növendék eltávozott az intézetből.

Az intézet 1946.április 12-én kezdte meg újra működését 147 növendéssel, 14 családfővel s 42 műszaki segédtséggel. A régi pedagógusok és nevelők kerültek vissza, akik a háború előtti szellemben már nem taníthattak, s tankönyveiket is át kellett alakítani. Az intézet főhatósága eddig az ideig az Igazságügyi Minisztérium volt. 1950-ben a javítóintézet ipari részlegét átvette az akkori Munkaerő Tartalékok Hivatala (MTH), míg a mezőgazdasági részt a Földművelésügyi Minisztérium. 1952-ben a Földművelésügyi Minisztérium átadta a mezőgazdasági részleget a

Pest megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának. 1957-ben az ipari és mezőgazdasági részleget is a Művelődésügyi Minisztérium Gyermekvédelmi Főosztálya vette át. S az után az intézet, mint a Művelődésügyi Minisztérium 2. számú Fiúnevelő Intézete /ipari/ és 3. számú Fiúnevelő Intézet /mezőgazdasági/ néven szerepelt.

Az 1950-es évek ideológiája azt képviselte, hogy a szocializmus építése, a "szocialista embereszmény" megvalósítása, a nyomor felszámolása a kriminalitás, a prostitúció, a csavargás fokozatos megszűnését eredményezi, és a vallásra nincs szükség. A városban is zúgolódást keltett, hogy az intézet korábbi építészeti ékességét a templomot felrobbantották.

A tárgyi és személyi feltételrendszerben az 1970-es években jelentős változások történtek. Bővült az aszódi intézet 1974-ben egy új, modern otthonépülettel, ahol 480 gyermek elhelyezésére volt lehetőség. A pedagógiai módszerekre jellemző volt az uniformizáltság, a szakemberellátást a kontraszelekció jellemezte.

1981-ben élte át az intézmény a legnagyobb válságot, amikor nevelőjét saját lakásán egy növendék meggyilkolta. A nevelőtestületet megtorpantotta az esemény és csak az általános, mindenre kiterjedő revíziót követően, a szakmai normák újrafogalmazásával, a módszertani eszközök szélesítésével jutott túl az intézmény ezen az időszakon.

Dinamikus fejlődés indult meg 1984-től kezdődően. A pedagógiai szerkezetváltás, a differenciált bánásmód, a szakmai továbbképzések, az alkalmatlan munkatársak kiszűrése, alapvetően befolyásolták a módszertani változást.

1991-ben a nevelőtestület megszüntette az egyéni elkülönítést, a fogdát, a személyiségközpontú nevelés, a programozott fejlesztés lett a meghatározó. A környezet humanizálása a nagy lakóterek kisebbé alakítása, a személyes élettér megteremtése valósult meg a jelentős erőfeszítések során. Ma a növendékek elhelyezése nagyrészt kétszemélyes hálóokban, családi légkörben valósul meg az intézményen belül.

Igyekszünk jól elvégezni feladatainkat, tisztességgel, becsülettel, szakmai elkötelezettséggel. Intézményünkre némiképp jellemző a mondás: nem esik messze az alma a fájától. Ma itt dolgozik korábbi nevelő fia, aki neveli a korábban beutalt, ma már apa fiát. Dinasztiák egyik s másik oldalon is. Fontosak számunkra a múlt értékei, hagyományokkal ezeket szeretnénk megtartani, erősíteni a következő generációk szakmai alapjait és a további kihívásokra, segítségükkel választ adni annak érdekében, hogy az Aszódi Javítóintézet alapfeladata teljesítésével még sikerebben teljesíthesse a szakmai elvárásokat.

A közelmúlt évtizedeiről

A mai pedagógus generáció az 1981-ben bekövetkezett tanárgyilkosság után kezdte meg szakmai tevékenységét. A közelmúltra visszatekintve ez időszak volt az intézet történetének legnehezebb korszaka, amikor nevelőjét egy növendéke meggyilkolta. A vizsgálatok, a miniszteri biztos kinevezése 1984-ben, majd az intézet pedagógiai rendszerének átalakítása, a személyi feltételrendszer minőségi fejlesztése, a tárgyi és eszközrendszer korszerűsítése, ezek szervezett működtetése volt az akkori cél. A kemény és szigorú következetesség, az egyirányú szakmai út vitathatatlanul eredményes volt, mely áldozatokat követelt mindenkitől. A rendszer új lehetőségeket, differenciált módszereket, ehhez kapcsolódó részlegeket tartalmazott. Létrejött a zárt és krízisintervenciós csoport (ma pszichopedagógiai csoport) Megtört a férfiak egyeduralma a pedagógiai szakterületen, az iskolába, csoportba női munkatársak is kerültek.

A szigorú alapok, megteremtették a lehetőségét a javítóintézeti nevelés módszertan, kultúra kiteljesítésének. A rendszerváltás új tartalmi elemek megjelenítését tette lehetővé a meg lévő értékekre építve az alternatív, kísérletező nevelési módszerek is kipróbálásra kerülhettek.

A Módszertani fejlődés nélkülözhetetlen volt, hiszen olyan jogszabályok befolyásolták az új Gyermekvédelmi Törvényt, mint az ENSZ Gyermeki Jogok Egyezménye, az új Alaptörvény.

A javítóintézeti rendszerváltás meghatározó eseménye a fogdák, az egyszemélyes elkülönítő megszüntetése volt.

Fontos lépésként megnyílt az intézet kápolnája, lehetőséget teremtve ezzel a hitélet gyakorlására. Erősödött a kapcsolatunk a FICE-vel, kollégáink tanulmányutakon vehettek részt, melynek komoly módszertani hatása volt. Szocializációs szintekre épülő pedagógiai program kísérletet működtettünk egy évig, mely ezt megelőzően a Krízisintervenciós csoportban működött, sikeressé vált és az intézet valamennyi csoportja e szerint dolgozott.

Szélesedtek a kedvezmények, városi kilépő működött növendékeink számára. A program működtetése érdekében átalakítottuk a csoportokat 2-3 fős hálók lettek a korábbi nagy hálók, így lehetővé téve a differenciált csoportos és egyéni foglalkozásokat. A program működése közvetlenül hatott az utógondozás lehetőségének megteremtésére alapítványi keretek között gondozóház létrehozásával. Ez néhány növendékünk esetében teljes, biztonságos családi életet alapozott meg.

A rendszerváltást követő években a javítóintézeti nevelésre utaltak száma a BTK változásai, több bűncselekmény típus megszűnése és a kialakult bizalomvesztés miatt csökkent. Az előítéletek csökkentéséhez és ebben az időszakban jelentősen hozzájárult több neves filmalkotó - Moldova Ágnes, Grünwaldsky Ferenc, Jancsó Miklós, Szőke András -, akik a film eszközével mutattak rá az intézmény szakmai tevékenységére, hatásaira:

Az átláthatóbb, jobban alkalmazható, igazságosabb ítélkezés lehetőségét az 1995. BTK elfogadása tette lehetővé. A korábbi határozatlan idejű intézkedés 1-3 év határozott idejűvé vált,

megteremtődött az előzetes fogva tartás végrehajtásának lehetősége javítóintézetben és az előzetesben töltött idő beszámíthatóvá vált az intézkedés időtartamába.

Változtak és bővültek alapfeladatok, új intézmény jött létre Debrecenben. Az 1969-es Rendtartás módosult 1997-ben és a valós intézményi működést deklarálta, biztosítva a jogszerű, korszerű javítóintézeti nevelés megvalósulását.

Az új törvény a gyermekek védelméről a javítóintézeteket is integrálta magában, ezzel is megerősítve gyermekvédelmi feladatát, szerepét ezen intézményeknek.

Szakmai tevékenységünk a jelenben

Javítóintézetünk alapfeladata az új Büntetőtörvénykönyv változása miatt kiszélesedett: 12-21 éves fiatakorú bűnelkövető fiúk reszocializációját végezzük a korábbi 14-19 éves korosztály helyett, az intézkedés időtartama 1-4 év között lehet.

Pedagógiai feladataink

A kulturáltsági szint emelése. Elsősorban az oktatáson keresztül valósul meg, valamint a csoportkörnyezetben az életmód és a viselkedésmód módosításának eszközrendszerével.

A szocializációs folyamat hiányosságainak pótlása, illetve korrigálása. Főleg az életmód, életrend kialakításán keresztül a csoportkörnyezetben, az oktatási és munkacsoportok kapcsolatainak segítségével.

A munkavégzéshez szükséges készségek, képességek fejlesztése. Alapvetően magával a munkafoglalkoztatással, a szakmai oktatással, szakképzéssel, frusztráció tolerancia növelésével s az erkölcsi struktúrák erősítésével, az önkontroll fejlesztésével.

A viselkedés formálása. Terápiákkal, tréningekkel, a napi rendszerességgel megtartott programokkal és a szűkebb-, tágabb környezet bevonásával.

Az érzelmi élet fejlesztése. Szorongások oldásával, a reális énkép kialakítása, a referencia személyek, csoportok iránti viszonyulás formálásával, a szabadidő helyes felhasználásával, oktatással és mindenekfelett, a nevelőkkel és a társakkal kialakított érzelmi kapcsolatokon keresztül.

Az erkölcsi fejlődés elősegítése. A tevékenységek rendszeres értékelésével az érzelmi élet fejlesztése által.

A testi nevelés az egészséges életmód kialakítása. Az életmód, életrend elemein keresztül és a viselkedésmódosítás eszközrendszerével, a sport-mozgás rendszerességének biztosításával.

Intézetünk kápolnájában és külső hitoktató bevonásával lehetőséget biztosítunk a hitélet gyakorlására, mely szakmai véleményünk szerint minden nevelési feladat megvalósulását segítheti.

Kiemelt nevelési szintér a csoport. A növendékcsoportok érzelmi biztonságot nyújtó légkör kialakításával biztosítják a fiatal számára a személyiségfejlődését elősegítő feltételek elérését. A csoportok programjai az individuális nevelés, a zártság és a nyitottság optimális arányainak biztosításával működnek. A csoportok programjai a követelménytámasztáson alapulnak.

Pedagógiai szerkezetünk középpontjában a szociális szükségletet elsődlegesen és meghatározó módon kielégítő Otthon részleg áll.

Feladata kettős: megfelelni az elsődleges szocializációs célnak, részt venni a gondozás folyamatában. A totális-intézmény nevelési eszközrendszerével, sérülés-specifikus szempontrendszer alapján, kisléptékű nevelési egységekben valósul meg az egyéni fejlesztés. A nevelő és a pszichológus feladata a szakszerű diagnosztika, valamint pedagógiai, gyógypedagógiai módszerek alkalmazásával a fiatal ráhangolása a számára optimális egyéni nevelési program vállalására. A szakmai program teljes időszakában a növendék részére a nevelő, mint támogató személy van jelen. A fejlesztés során a növendék által elért és teljesített szocializációs szint (melyet a csoportok programja tartalmaz) az alapja az elérhető kedvezményeknek.

A szocializációs nevelési színtereken szervezett program célja: az intézet személyiségvizsgáló csoportjának nevelési- fejlesztési- korrekciós tervének figyelembe vételével, a csoport nevelői által időszakonként elkészített programmal, az egyéni fejlesztés megvalósítása.

A program időtartama az aktuális nevelt bírósági ítélete és az együttműködési készségétől függően módosulhat.

Csoportjaink:

Otthon csoportok

A különleges ellátást, gondoskodást nem igénylő fiatalok elhelyezésére szolgáló csoportok, amelyekben normál pedagógiai módszerek alkalmazásával történik a növendékek komplex fejlesztése.

A Befogadó csoportban történt megfigyelések, vizsgálatok alapján (pedagógiai, orvosi, pszichológiai, gyógypedagógiai) egyéni nevelési-fejlesztési terv készül az érintett növendék bevonásával. Ennek alapján a nevelés egyéb színtereivel (család, iskola, munkafoglalkoztatás, szakkörök) együttműködve történik személyiségük fejlesztése.

A nevelési-fejlesztési folyamat fontos részét képezi a bizalmi kapcsolat kialakítása, amely elősegíti a növendékek együttműködési készségének kialakulását.

Praktikus ismeretek nyújtásával, reális énképük és perspektíva rendszerük kialakításával segítséget kapnak ahhoz, hogy eleget tudjanak tenni a társadalom elvárásainak, ezáltal megkönnyítve reszocializációjuk lehetőségét.

Az elbocsátás előtt álló növendék körütekintő felkészítése az elbocsátás utáni időszakra, bevonva a család, vagy nevelőotthon erőforrásait, pártfogó, iskola, munkahely segítségét.

A program a javítóintézeti intézkedés időtartamáig tart.

Különleges csoportok

Befogadó csoport

Pedagógiai, pszichológiai megfigyelések, orvosi, szakorvosi vizsgálatok, gyógypedagógiai megfigyelések, vizsgálatok. Nevelési-fejlesztési korrekciós terv előkészítése. A személyiség fejlesztésének, fejleszthetőségének feltárt paraméterei alapján a növendék adottságait figyelembe véve, kedvező csoportkörnyezetbe és kedvező csoportvezetési hatásrendszerbe történő irányításuk. A részleg felkészíti a növendéket az általános csoportéletre, megismerteti a helyi szabályokkal, napi és házirenddel, személyre szóló jogokkal és kötelességekkel, jutalmazási és büntetési normákkal, jogi előírásokkal, sportolási, kulturális lehetőségekkel, a tanulási és munkafoglalkozások kötelezettségeivel.

A program általában 30 napig tart.

Korrekciós csoport

A személyiségvizsgáló csoport által tanulásban-, és értelmileg akadályozottnak diagnosztizált növendék komplex fejlesztése. Az akadályozottság mértékének és személyiségállapotuknak megfelelő munkáltatásuk, képzésük, oktatásuk. Korrekciós nevelésük és a társadalomba való visszaillesztésük lehetőségének megteremtése.

Az ép populációtól elkülönített színtereken valósul meg elhelyezésük, oktatásuk, képzésük, fejlesztésük. Az oktatási és képzési szervezet felépítése és pedagógiai elvei biztosítják a szükséges és lehetséges integrációt.

A program a javítóintézeti intézkedés időtartamáig tart.

Pszichopedagógiai csoport

Elkülönített, önálló szintéren működő csoport, melynek célja: olyan növendékek fejlesztése, akiknél valamilyen pszichés (neurotikus vagy pszichoszomatikus) rendellenesség következtében alkalmazkodási, beilleszkedési problémák prognosztizálhatók.

A csoport feladata a peremhelyzet kialakulásának megakadályozása, vagy a már kialakult negatív következményekkel járó peremhelyzetek megszüntetése, ezen túl kreatív személyiség

fejlesztés, egyénre szabott tevékenységi formák biztosítása, leválasztási és visszatérési fázisok elősegítése.

Az Egészségügyi részleg csoportja

Kizárólag egészségügyi jellegű gondozása, speciális pedagógiai módszerek alkalmazásával azoknak a fiataloknak, akik pszichogén funkciózavaraik, pszichoszomatikus tüneteik miatt nem kezelhetők más nevelési szinten. (Alvászavar, enuresis; más esetben: mozgásszervi vagy egyéb testi fogyatékoság, cukorbetegség stb.)

A gondozási program a pedagógiai program részét képezi, ideje a felvételtől az elbocsátásig tart.

A Zárt intézeti részleg

Súlyos magatartászavart mutató, az intézet általános rendjét súlyosan vagy többször megsértő növendék rövidtávú, szoros felügyelettel biztosított foglalkoztatása, elősegítve ezzel, hogy a növendékek a nevelőintézet illetve a csoportja életébe normatartó magatartással beilleszkedjen.

A program határozatlanban megjelölt, de legfeljebb két hónap időtartamú – attól függően, hogy a növendék milyen további együttműködési készséget mutat.

Oktatás-képzés

Célja: a növendékek személyiségéhez, képességeihez, ismeretszintjéhez illetve igényeihez igazodó oktatás, nevelés, szakmai képzés speciális iskolai kereteken belül.

Működési és szervezeti rendjével biztosítja:

- az általános iskola befejezésének lehetőségét,
- a gyógypedagógiai oktatást, képzést,
- a lassúbb ütemben fejlődők számára a felzárkózás lehetőségét,
- a gyorsabb ütemben fejlődők számára az egyéni vizsgázás lehetőségét,
- képesség és igény szerint növendékeink számára a feltételeket, a középiskolai, vagy szakközép iskolai tanulmányok megkezdéséhez illetve folytatásához,
- a környező települések iskoláiból átvett tanulók számára az általános iskola befejezését, szakmai képzésben való részvételét.

Az alapfokú oktatás és a szaktanfolyami valamint szakmunkás képzés programjai a javítóintézeti nevelés megkezdésétől az elbocsátásig illetve az utógondozási program befejezéséig tart.

Szakképzés, szaktanfolyami képzés

Célja:

- Az általános iskolát végzett, megfelelő korosztályú (16-19 éves) és érdeklődésű növendékek részére szakmunkás, illetve betanított munkás képzés biztosítása.
- A képzéssel lehetőséget biztosítani a növendékek számára a társadalomba való sikeres beilleszkedésre, munkaerő-piaci vállalási esélyeik növelésére.
- A megszerzett képesítéssel lehetőséget teremteni egy magasabb szintű képzésben való részvételre.

A munkafoglalkoztatás részlegei

Azok a növendékek vesznek részt benne, akik szakképzésben, szaktanfolyami képzésben nem részesülnek.

Célja:

- Képesé tenni a növendékeket a munkavállalásra, az ezzel járó felelősségre.
- Olyan munkakultúrát kell kialakítani és erősíteni, mely lehetőséget ad a kitartás, a felelősségérzet, a kötelesség elsajátítására, és amelyben megjelenik az igény szint, az önállóság, és a kreativitás.
- A rendszeres munkavégzés hozzájárul a növendékek ismereteinek gyarapodásához, értelmi képességük fejlődéséhez, ezáltal a komplex fejlesztés részévé kell válnia.
- A különböző készségek elsajátítása és a munka erkölcsi, anyagi értékének internalizációja lehetőséget ad a növendékek esélyegyenlőségéhez a nyílt munkaerő piacon.
- A növendékek felkészítése a szakképzés lehetőségeire.
- A foglalkoztatás keretében végzett bér munkával bevétel megteremtése.
- Terápiás jellegű foglalkoztatás.

Ipari munkafoglalkoztatás lehetséges szinterei:

- kőműves
- faipari- gépi fafeldolgozó
- festő
- kosárfonó

Mezőgazdasági munkafoglalkoztatás lehetséges szinterei:

- kerti munkás

- állatgondozó

Terápiás munkafoglalkoztatás szinterei:

- művészetterápia
- zeneterápia
- táncterápia
- biblioterápia
- pszichodráma terápia

Sportkör

Feladata:

- Testi nevelés és egészséges életmódra nevelés a viselkedés formálásával.
- Napi szintű sportolási lehetőség biztosítása.
- Különböző sportesemények, bajnokságok szervezése, lebonyolítása.
- Az arra alkalmas növendékekkel intézetén kívüli sporteseményeken való részvétel.

Szakkörök

A nevelőotthon tárgyi és személyi feltételei sokrétű szabadidős tevékenységet tesznek lehetővé. A szakkörök a szabadidő hasznos és kulturált eltöltése mellett az önkifejezés lehetőségét is biztosítják, valamint a személyiségfejlesztésben is fontos szerepet játszanak.

A javítóintézeti nevelés időtartama alatt az egyéni fejlesztési tervek alapján egyértelmű, kiszámítható, általában eredményes együttműködés, a kitűzött célok elérése megtörténik. Az ideiglenes vagy végleges elbocsájtást követően már kevésbé látszik, hogy mi történik a növendékekkel. Az utánkövetés fontossága minden kollégánk számára ismert és elfogadott.

„Esélyt adunk, utat mutatunk!”

ez a szakmai jelmondatunk.

Mintákat közvetítünk, lehetőséget adunk mindazok pótlására melyek elveszni látszottak. Közös élményekkel, munkával, szeretettel és feladatokkal. Bízunk abban, hogy a társadalom

toleranciája emelkedni fog és segíteni is képes lesz ezeket a fiatalokat, nem csak előítéletek alapján megbélyegezni őket.

Az intézményi tér teljessége és egységes személelmódja biztosítja azt a pszicho-educációs közeget, ahol hitünk szerint a lehető legtöbb tehető a ránk bízott fiatalok életvezetésének helyes irányba tereléséhez.

EMMI Rákospalotai Javítóintézet és Speciális Gyermekotthon

A Rákospalotai Javítóintézet rövid bemutatása

„A nem egyenlőkkel egyenlő módon bánni igazságtalanság”

(Arisztotelész)

„Hagyomány és változás”

„A javító-intézetek igazgatója és felügyelő-személyzete tehát soha ne tévessze szem elől azt, hogy az intézet nem büntetés végrehajtásra rendelt hely s hogy ennél fogva az ifjak nem bűnhődés, hanem elhanyagolt vagy megromlott erkölcsök megjavítása és fejlesztése végett vannak felügyeletükre és őrizetükre bízva. Azért ezek az ifjak nem is foglyoknak, hanem növendékeknek neveztetnek.” (Dr. Kun Béla és Dr. Láday István, 1905., A javítóintézetek rendtartásáról)

Hagyomány alatt általában az elődök örökségéből azokat a cselekvéseket, szokásokat, gondolatokat, tárgyasult emlékeket értjük, amelyeket nemzedékről nemzedékre változatlan formában tesznek és készítenek az adott társadalom tagjai szociokulturális örökség alapján. A hagyományok az adott társadalom értékrendjét, világszemléletét tükrözik. A hagyományok nem feltétlen racionalitáson alapulnak, állják ki a tudomány, a gondolkodás fejlődésének próbáját, de mégis jelen vannak a hétköznapiakban.

Azonban nem csak egy adott társadalomnak, hanem kisebb közösségeknek is, akár intézményeknek is lehetnek hagyományai. Ahogyan egy ország, egy nemzet, egy család identitásához is hozzátartozik történelme, gyökerei, úgy egy évszázadot is átívelő intézmény karakterét is ez határozza meg.

A 2015. évben 125 éves Rákospalotai Javítóintézet is ilyen, amely a javítóintézetek közül az egyetlen olyan intézmény, amely az előzetes letartóztatásba helyezett vagy javítóintézeti nevelésre ítélt fiatalok közül a lányokat fogadja. Más már a társadalmi környezet, mint amely létrehozását kikövetelte, mások a működését meghatározó jogi keretek, máshogyan fogalmazzuk a célokat és keressük az azok megvalósításához elvezető eszközöket, mégsem gondolkodhatunk jelenéről és jövőjéről, ha nem ismerjük múltját.

A Magyar Királyi Leányjavító Intézetet 1890-ben alapították Rákospalotán, amely akkor még nem tartozott a Fővároshoz. Az Igazságügyi Minisztérium megvásárolta a Bossányi-féle nyaralót és kertet, amely az egy hold és hatszáznegyvenkét négyszögöl területen egy kőből és téglából

épült főépületből, a főépülethez csatlakozó oldalépületekből, valamint három kisebb épületből állt. Az intézet kezdetben huszonöt, majd némi átalakítás után harminchárom növendék befogadására volt alkalmas.

Azonban hamarosan költözni kényszerültek és 1899-ben vásárolták meg azt a területet, ahol az intézet ma is működik. A kertben álló romantikus jellegű épületet Sommariva gróf építette az 1850-60-as években. Később Horváth Mihály püspök, történetíró nyaralója volt, végül a környék legnagyobb földesura Károlyi István gróf tulajdonába került. A költözésre 1899. márciusban került sor. A telek keleti és nyugati oldalára kétszázhuszonöt méter hosszú, két és fél méter magas téglafalat emeltek. Az intézet területének kialakítása 1899-től 1904-ig tartott. A legtöbb épületet is ez idő alatt építették. Építészeti szempontból kiemelkedő a neoromán jellegű kápolna, amelyet római katolikus szertartásokra rendeztek be, de az épületben helyet kapott a közös protestáns és izraelita imaterem is. A növendékek elhelyezésére négy darab egyemeletes épületet emeltek, amelyekben épületenként két-két ún. növendék család lakott, ezekben az épületekben található volt még a konyha, az ebédlő, a sportolásra alkalmas tér, a munkafoglalkoztatásra kialakított helyiségek. Az épületegyütteshez hozzátartozott egy központi épület, amelyben szintén a különböző foglalkozások helyszínét biztosították, ezenkívül kórház épület orvosi rendelővel és betegszobával, egy istálló, egy kisebb kertészeti épület, illetve egy porta épület a portás szolgálati lakásával.

A történeti leírások és fotók bizonyítják, hogy volt olyan javítóintézet, ahol úszómedencét építettek, a Rákospalotai Leányjavítóban tenispálya biztosította a sportolási lehetőséget.

Az épületegyüttes egyik ékessége és mai napig az intézet szimbóluma, a központi épületet és az otthonépületeket összekötő ún. pergola rendszer. Az összekötő, fedett folyósók azt a cél szolgálták, hogy a zártság oldására naponta többször kelljen épületet váltani és ezt esőben is meg lehessen tenni.

A Rákospalotai Javítóintézet és Speciális Gyermekotthon épületegyüttese tehát ma is Rákospalota kertvárosi részén található, magas kerítés által határolt 4 hektáros területen. A szépen kialakított parkban álló épületek a külső képet tekintve, a kisebb-nagyobb felújításokat leszámítva nem változtak. Kialakításuk olyan jól sikerült, hogy ma is megfelelnek az ellátandó feladatnak. Pedagógiai munkánkban fontos része, hogy a „ház” ne csak használható, hanem szép is legyen. Ahhoz, hogy az intézet zárt funkciója, falakkal körülvettsége ellenére mégis nyitott tud lenni és az itt élők számára nem feltétlenül csak a világtól való elzártságot jelenti, az részben építészeti adottságain, formavilágán is alapul.

Természetesen korszerűsítésre, felújításra sor került az évek során, de ezek végrehajtása közben mindig kiemelten fontos szempont volt az épületek egyedi formájának, jellegzetességének megőrzése. Ez még inkább igaz 1996 óta, amikor is az intézetet a Műemlékvédelmi Felügyelet

műemlékké nyilvánította. A 80-as és 90-es években a növendékek elhelyezését biztosító épületeket korszerűsítettük és három ágyas szobákat alakítottunk ki a lányok számára. Az épületek belső elrendezése az új nevelési koncepcióhoz illeszkedik, amely lényege a kis létszámú (legfeljebb tizenkét főből álló) csoportok kialakítása. A harmadik egyemeletes épületben található a korszerűsített, hatósági előírásoknak megfelelő konyha, az ebédlő, a kultúrterem (a színpaddal), kerámia-műhely és a tornaterem. A négy egyemeletes épületből az egyik sajnos mára használhatatlanná vált, a felújítására szükséges anyagi keret jelenleg nem áll az intézet rendelkezésére. Az épület felújítása esetén több funkciót is betölthetne, többek között alkalmassá válna az oktatás-képzés, tanműhelyi munkafoglalkoztatás egységes helyszínének biztosítására.

A kápolna ma az intézetbe bejáró különböző felekezetek és a fiatalok találkozásának lehetősége, az istentiszteletek, az intézet közös ünnepeinek (Húsvét, Advent, Karácsony) és kulturális rendezvények helyszíne. A kápolnához csatlakozó két oldalépület két-két tantermét az oktatás céljaira rendeztük be. A központi épületben az igazgatóság, a gazdasági osztály, a pszichológusok, a növendékügyi és szociális iroda, a felnőtt pihenő és az informatikai szaktanterem került elhelyezésre, illetve itt található a könyvtár és a fotószooba és a biztonsági ügyeleti helyiség. A park végében álló régi istálló épületben alakítottuk ki az utógondozó részleget, szolgálati férőhelyeket, és a tanműhelyt. A régi kórház épületben található az egészségügyi részleg. A kert végében található a kertészet, a fóliasátrak.

Az intézet századfordulós pavilonrendszere a kerület büszkesége. Itt nem az intézetet kellett hozzáilleszteni az itt lakókhöz, hanem az itt élő polgárok népesítették be lassan a falak körül az utcákat. Az letelt 125 év békességben telt. Amikor az intézet kapui egy évben egyszer a „Kulturális Örökség Napján” egy hétvégére a nagyközönség számára is megnyílnak, sokan jönnek el a kerület lakói közül, azzal, hogy gyermekkoruk óta kíváncsiak mi van a falak mögött. A látogatások alkalmával az épületegyüttes megtekintésén túl (a fiatalokat tilos), egy-két növendék és kolléga kalauzolásával megismerik az épületegyüttest, részt vehetnek egy kézműves bemutatón és megnézik az intézet területén, a régi portaépületben működő Gyermekvédelmi Múzeumot, amely bemutatja a magyarországi javítóintézetek és gyermekvédelem történetét, korabeli dokumentumok és tárgyak segítségével. Az intézetünk is része lett annak a kezdeményezésnek, amelynek keretében olyan épületeket jelölnek meg a kerületben, melyeknek múltja, története van, ennek jegyében 2013-ban a polgármester átadásával ún. „Város-Emlék-Képek” tábla került kihelyezése a bejáratnál. Emellett a kerületben 3 helyen létrehozott „Emlék-Fasor” részesévé is váltunk. Olyan személyek kaptak emlékfát és elé helyezett emléktáblát, akik a kerületben is valamilyen jelentőset alkottak, akikre büszkék lehetünk. Ennek keretében a Széchenyi téren álló templom körül ültetett fák egyike az intézet volt igazgatója Ferenczi György

emlékét hirdeti. Ferenczi György az intézményt a 80-as évektől egy évtizeden át igazgatta korai haláláig. A több mint a 20 éves pályafutása alatt a zárt intézményi pedagógiáról vallott nézetei, módszerei meghatározó és összekötő szerepet töltek be a javítóintézetek és speciális gyermekotthonok vonatkozásában. A mai napig, 20 éve, emlékére minden évben megrendezésre kerülnek valamely javítóintézetben vagy speciális gyermekotthonban a Ferenczi György Szakmai Tudományos Napok, melyek alkalmával a Ferenczi György Alapítvány kuratóriuma szakmai elismeréseket is átad.

A Rákospalotai Javítóintézet története részben hasonló a többi intézményéhez, különösen a legkorábban megalapított Aszódi Javítóintézetéhez. A kezdetek működését a Csemegi Kódex és az I. Büntetőnovella határozta meg, amely figyelemmel volt a fiatakorúak eltérő szükségleteire és erre alapozva a megtorlás elve mellett/helyett a nevelés alapeszméjét tűzte ki célul.

A Rákospalotai Intézetben 1945-ig a fiatakorú lányok (legtöbbször 200 fő) 7-21 éves kor között ún. növendécsaládokban éltek. A családokat a családfők és a családfősegédek vezették, akiknek munkáját a munkavezetők segítették. Családfőknek csak okleveles elemi iskolai tanítónőket alkalmaztak, és komoly protekcióra volt szükség az állás elnyeréséhez. Gyakorlatilag szülőszerepet töltek be a növendékek életében úgy, mint egy családban az anya. Igyekeztek a növendékeket megismerni, és egyénileg foglalkozni a nevelésükkel. Az ő feladatuk volt az erkölcsi, vallási nevelésük és bizonyos szintig fegyelmezési jogkörük is volt. Legfontosabb volt a munkára nevelés.

1945. január és 1947. május között rövid időre szünetelt a javítóintézeti nevelés, mert épületegyüttesben szovjet katonai kórház működött. Szomorú, hogy ez idő alatt a parkot teljesen elhanyagolták, az épületek állaga annyira leromlott, hogy alapos felújításra szorultak. 1947. május 16-i keltezéssel igazságügyi miniszteri határozat készült, a javítóintézeti nevelés újra szervezéséről, az épületek felújításáról és a berendezések beszerzéséről.

1948. január 15-én újra növendékek népesítették be az intézet épületeit. A befogadott negyven növendéket két családba osztották be, amelyet két-két családfő irányított, folyamatos felügyeletet biztosítva. Elhelyezésük már nem a család közvetlen közelében, hanem különálló szolgálati lakásokban történt, de feladatuk és a család funkciója alapvetően nem változott. Az intézet élete is egyre inkább rendeződni látszott. Elkezdődött a kert rendbetétele a növendékek aktív közreműködésével. A munkavégzés újra fontos szerepet kapott a nevelésben. Az ügyesebbek felsőruha- és fehérneművarrással, mások takarítással és konyhai munkával foglalkoztak.

1949-ben az ország politikai változáson ment át, mely hatással volt a javítóintézetek életére is. Megmaradt a jogintézmény és az épületek, de a korábban kialakult értékek egy része elveszett.

1950-ben megalakult a Munkaerő-Tartalékok Hivatala, amelynek fő feladata volt a megfelelő számú szakmunkás képzésének biztosítása, mivel a tervgazdálkodás bevezetésével egyre több, jól képzett szakmunkásra volt szükség. Felismerték, hogy az intézetben élő fiatalok remek alanyok lehetnek, hiszen amúgy is fontos nevelési eszköz volt számukra a munka, és az ehhez kapcsolódó szakképzés. A 60-as, 70-es években a javítóintézetek tevékenysége egyre inkább az oktatásügyhöz kapcsolódott, előbb az Oktatási Minisztériumhoz, majd a Művelődésügyi Minisztériumhoz tartoztak.

Jelentős változást a 70-es évek vége hozott, figyelemmel arra, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatályba lépését követően, már csak bíróság rendelhette el a fiatakorúak javítóintézeti nevelését, míg korábban szülői kérésre, vagy gyámhatósági javaslatra is befogadtak növendékeket az intézetbe.

A büntetőjogi változások, illetve a 80-as években, főként a gyermekvédelemben, szociális gondoskodásban is jellemző átalakulások hatással voltak az intézet életére. A javítóintézetek a gyermekvédelem intézményrendszerének részévé váltak, felügyeletük innentől kezdve a szociális ágazathoz tartozik.

A minisztériumok feladatkörének és névváltozásainak következtében a rendszerváltást követően intézetünk neve több alkalommal változott:

- 1990-1992 Népjóléti Minisztérium 4. számú Leánynevelő Intézete
- 1992-1999 Szociális és Családügyi Minisztérium 4. számú Leánynevelő Intézete
- 1999-től 2006-ig már javítóintézet megnevezéssel Szociális és Családügyi Minisztérium Rákospalotai Javítóintézete; az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium Rákospalotai Javítóintézete;
- 2006-tól funkcionális bővülés mellett Szociális és Munkaügyi Minisztérium Rákospalotai Javítóintézet és Speciális Gyermekotthon
- 2010-től Nemzeti Erőforrás Minisztérium Rákospalotai Javítóintézet és Speciális Gyermekotthon
- 2012-től Emberi Erőforrások Minisztériuma Rákospalotai Javítóintézet és Speciális Gyermekotthon

1983 és 1994 között Ferenczi György volt az intézet igazgatója, akinek nevéhez számos változás kapcsolódott. Ilyen fontos változás volt az üvegcserepek eltávolítása a kerítésből, a zárkák megszüntetése és az otthonos körletek kialakítása, a korábban raktárnak használt kápolna helyreállítása, a „javítóintézetis” anyák és gyermekeik együttes elhelyezésének megszervezése, valamint az utógondozás alapjainak lerakása. Az intézet körülményei és a szervezeti változások

természetesen csak a keretét adtak a pedagógiai módszerekben való jelentős átalakulásnak, így különösen a pszichopedagógiai és a gyógypedagógiai elemek bevezetésének.

Az 1995. évi büntető törvények módosításáról szóló törvénycsomag megváltoztatta a javítóintézetek helyzetét az igazságszolgáltatásban. Azóta a javítóintézeti nevelés tartamát a bíróság állapítja meg, ma már egy és négy év közötti időtartamban, az előzetes letartóztatást az elrendelt javítóintézeti nevelésbe be kell számítani. A módosítások 1995. szeptember 1. napjával váltak hatályossá, illetve az előzetes letartóztatás végrehajtási helyéül az intézet 1996. május 1. napjától vált fogadó képessé. Javítóintézetben kell előzetes letartóztatásban elhelyezni azt, akinek a kiszabott intézkedés is várhatóan javítóintézeti nevelés lesz. De alkalmazhatja ezt az elhelyezési formát a bíróság súlyosabb bűncselekmények esetében is.

A javítóintézeti nevelt és előzetes letartóztatásba került fiatakorúak, ma már a 2012. évi C. törvény (Btk.) meghatározás a szerint 12 és 21 éves életkor között, már a bűncselekmény elkövetése után kerülnek intézményünkbe és elsődleges céljaink között szerepel a reszocializációjuk és integrációjuk támogatása, ezen keresztül az ismételt bűnelkövetés megelőzése.

A speciális gyermekotthonba utalt fiatal lányok valamely speciális szükséglet miatt igényelnek a hagyományostól eltérő gyermekvédelmi választ, mivel akár a magatartási problémáik, akár pszichoszociális zavarai, vagy már kis kriminalitásba torkolló magatartásuk miatt veszélyeztetettségük nagyobb lehetőséget mutat akár a bűnelkövetővé, ismételt bűnelkövetővé vagy az áldozattá válás felé vezető úton.

Az intézmény hatályos Alapító Okirata szerinti alaptevékenységei:

- a bíróság által javítóintézeti nevelésre utalt leányok számára javítóintézeti ellátás biztosítása 30 férőhelyen
- a bíróság által előzetes letartóztatásba helyezett leányok számára javítóintézeti ellátás biztosítása 20 férőhelyen
- a javítóintézeti ellátás során nagykorúvá vált fiatal felnőttek részére utógondozói ellátás biztosítása 4 férőhelyen
- a gyermekvédelmi szakellátás keretében otthont nyújtó ellátásként központi speciális gyermekotthoni ellátás biztosítása 24 férőhelyen – külön jogszabályban meghatározott eltérésekkel – a 10. életévüket betöltött súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő átmeneti vagy tartós nevelt leányok számára

A Rákospalotai Javítóintézetben és Speciális Gyermekotthonban – az előzetes letartóztatottak részlegben, a javítóintézeti csoportokban, illetve a speciális gyermekotthonban – elhelyezett fiatalok bekerülése eltérő módon, a büntető eljárás-és anyagi jogi, illetve a gyermekvédelmi törvény keretein belül történik, azonban a nevelési-oktatási-fejlesztési-gondozási célok nagy része azonos vagy hasonló szükségleten alapul és ennek függvényében hasonló eszközrendszer alkalmazását igényli.

Ezzel együtt rendkívüli kihívás az intézet vezetésének és munkatársainak, hogy a jogszabályban meghatározott és nevelési szempontból is indokolt elkülönítések, szakmai és módszertani különbségek az egyes beutalási formák szerint biztosítottak legyenek, de mégse szakadjon három részre az intézmény, hanem az itt elhelyezett összes fiatal számára tudjon egységes képet mutatni, a rehabilitációjukhoz, reszocializációjukhoz, reintegrációjukhoz otthont teremteni. Ez csak akkor lehetséges, ha a szakmai hitvallásunk alapjait nem befolyásolja az elhelyezés formája.

A jogszabályokban „kiszabható” évek szerepelnek, az idő ezáltal kiemelt szerepet kap. Az idő alapvető tényező az ember életében. Már a görögök is kétféle időfogalmat használtak, a folyó idő fogalmát, a Kairost és az idő döntő pillanatainak fogalmát, a Chronost. A Chronos, a mitikus idő egyszerre tereli a jövő felé és a múlt felé az ember figyelmét, ettől könnyebb ott lenni, ahol van az ember, a múlt és a jövő között. A lineáris, folyó idő, előre mozog, benne foglaltatik a jelen és kitüntetett irányba halad a jövő felé, az idő, mint érték, célhoz kötötten jelenik meg. A cél nélküli lineáris idő értéktelenné válhat, az alkalmazkodás formája az ideiglenes jelen kialakítására való törekvés. Olyan életé, ami az adott pillanatban élhető, sem a múltban, sem a jövőben nem vet horgonyt (vö.:Nils Christie: Kábítószerek a józan társadalmakban). Az intézetbe bekerülő lányok tipikus példái annak, hogy az ideiglenes jelenben élnek. Csak az adott pillanat létezik számukra, annak szűkre szabott lehetőségeivel, mivel a múlt csak szorongató emlékeket idéz, amire jobb nem visszagondolni, a jövő pedig távoli és nem sokat ígérő. Sorsuk azt mutatja számukra, hogy nem befolyásolhatják életüket, nem ők hozzák meg döntéseiket. Persze közben „ezerrel” élik az életüket: drog, falc, sex, akciók. Mikor az intézetbe kerülnek itt is az első kérdésük meddig kell itt maradni, próbálkoznak folytatni a megszokott életüket. Az első pillanatban ennek csak egy akadálya látszik a falak, a zárt ajtók és a beszűkült tér.

Hadat üzenünk az ideiglenes jelennek. Az intézet egy keret, amely szabályokkal, időbeosztással megpróbál struktúrát teremteni, a lineáris idő szerinti múltra alapozni és a jövő felé haladni és megteremteni annak a lehetőségét, hogy az ő életükben is legyenek kitüntetett időpillanatok (szép emlékek, egy születésnap). Meg szeretnénk törni az első napok elképzelését, hogy az intézetben töltött idő elvesztegetett, hogy nincs annak a kérdésnek értelme, hogy mi volt tegnap is mi lesz holnap.

„A bebörtönzött ember megfosztott az időtől, talán nem is tudja, mit csináljon vele. De az idő attól is fontossá válik, hogy kiküszöbölték. A probléma az: mi történik, ha visszakapja az időt. Áldássá vagy átokká válik?” (Nils Christie: Kábítószeresek a józan társadalmakban)

Szakmai hitvallásunk:

- Megteremteni azt a biztonságot nyújtó, esélyt adó intézeti légkört, amelyben minden fiatal megtalálhatja személyre szólóan azt a lehetőséget, ami számára a legkedvezőbb esélyt adja kikerülése utáni életében. Azoknak a fiataloknak, akiknek az élete kisiklott, vagy soha nem volt biztonságos, sikerélményeken keresztül biztosítani egy élhető perspektíva lehetőségét.
- Ennek érdekében korrekciós, személyre szabott neveléssel próbáljuk pótolni a szocializációs hiányosságokat a gyermekkorban elmaradt sikereket, élményeket, próbálunk iskolai végzettséget adni, megtanítani néhány alapvető dolgot a mindennapi élet ismereteiből, megmutatni néhány alternatíváját a szabadidő jobb eltöltésének, megismertetni a kreatív munka örömét.

Gondozási, nevelési célkitűzésünk szerint a szociális alkalmazkodás zavaraival küzdő fiatalokkal kompenzáló, korrigáló nevelést folytatunk, mellyel a társadalomba való visszaillesztés a célunk. Az intézeti fiatalokra a nagyfokú heterogenitás, a kortársaktól való lemaradás jellemző. Intézetünkbe kerülő fiatalokat a rossz kommunikáció, az elégtelen, illetve nem megfelelő irányú érdekképviselés, a nagyon rossz konfliktuskezelés jellemzi, amely sajátosságokat pedagógiai munkánk tervezésénél figyelembe kell vennünk. Munkánkat meghatározza, hogy fiataljaink megelőző életútjukon a deviáns karrier milyen szintjére jutottak el, milyen mértékű személyiségük érzelmi – akarati sérülése, személyiségükre milyen ártalmak hatottak, milyen az őket idebocsátó, majd a kikerülés utáni fogadó társadalmi környezet.

Munkánk középpontjában a reszocializációs, reintegrációs tevékenység áll, mert neveltjeink esetében elsődleges szocializációs folyamat részben, vagy egészen sikertelen volt, illetve sok esetben egy deviáns kultúrához való sikeres szocializációt jelent, és így ütközik a társadalom egészének elvárásaival.

Intézetünk mindennapjait a többi „zárt” intézményhez hasonló struktúra és programok jellemzik, kiemelve az oktatás, képzés, a munkafoglalkoztatás, a kreatív tevékenységek, a csoportmunka különböző formái.

A szakmai tevékenységeknek meghatározó eleme az oktatási-képzési tevékenység. Önálló, az alapító okiratban meghatározott, köznevelési rendszerhez tartozó iskolánk nincs, de a növendékek képzését és oktatását különböző iskolákkal való megállapodások szerint biztosítjuk.

Ezek között van általános iskola, SNI képzést biztosító intézmény. Szakképzések közül szakács, felszolgáló, női ruha varrás tanulására van lehetőség, illetve a növendékek között mindig van olyan, aki gimnáziumi oktatásban vesz részt és hosszú távú terve az érettségi megszerzése. A növendékek közül, akik magatartásuk, tanulmányi eredményük alapján arra alkalmasak esetenként külső intézmény képzésében is részt vehetnek, kijárva. Az oktatás kiemelt szerepét az is meghatározza, hogy a hozzánk kerülő fiatalok általában kimaradtak az iskolákból, túlkorosak, tudásszintjük alacsony. Az intézet által biztosított lehetőség talán az utolsó esély számukra, hogy végzettséget szerezzenek. Az oktatási tevékenységet kiegészítik a foglalkoztathatóságot segítő széles körű módszertani eszköztárral működő csoportprogramok, így pályaorientáció, szociális készség fejlesztés, jogtudatosság fejlesztés, praktikus életismeretek.

Az oktatás és képzés mellett a strukturált programjaink másik nagy csoportját az önkiszolgálási és munkafoglalkoztatási tevékenységek jelentik. A lányok esetében nagy jelentőségűnek tarjuk, hogy a későbbi családalapításra és a háziasszonyi, gyermeknevelési teendők ellátására is felkészüljenek. Így saját maguk végzik el a ruházatuk rendben tartását, a saját ételterük takarítását, illetve a háziasszony képzés keretében rendszeresen főznek, sütnek, gyakran megvendégelve a másik csoportot, a munkatársakat, azt is megtanulva, hogyan kell vendéget várni.

A munkafoglalkoztatás az intézet jellegét és lehetőségeit tekintve elsősorban a konyhakert művelése és a parkgondozási feladatok ellátása.

A gondozás, nevelés, fejlesztés legfontosabb színterei a „nevelőotthoni” csoportok. A csoport teremti meg a lehetőséget a fiataloknak, hogy az őket ért hatások ne csak programszerűen jelenjenek meg, hanem az életük szerves részét képezzék. Hiszen egy családban élő fiatal esetében sem az a lényeg, hogy milyen szakköre jár, hanem az, hogy honnan indul és hova érkezik vissza. Patetikusnak hangzik, de a csoport nyújtja, ha nem is az otthont, de az otthonosság érzését. A fiatalokkal foglalkozó felnőtteknek jelentős a szerepe és nem csak a „szakmai” tevékenységük által, hanem azzal, hogy személyükben ők nyújtják a biztonságot, a kötődések megtartó erejének megtapasztalhatóságát. Tudjuk fontosak a programok, de a pozitív kapcsolatok által „gyógyulhatnak” fiataljaink. Természetesen mindezekhez szükségesek a módszertanilag jól megalapozott programok, a felkészült szakemberek. A Rákospalotai Javítóintézetben is működik az egyéni és csoportos pszichoterápia, különböző, az egyéni munkát segítő csoportprogramok (pl.: resztoratív módszerek, állatasszisztált terápia, élménypedagógia, önkéntes munka, különböző kognitív tréningek). A hétköznapiak része a megtervezett szabadidő eltöltés a falakon belül és kívül, a kreatív szakkörök, pl.:szövé, kerámia, stb., a tematikus

programok pl. egészségnap, a sport, a színház, a múzeum, az állatkert, a kirándulás, a balatonlellei nyári tábor.

A lányok életében az anyaságra való készülés meghatározó, ez része az intézmény fejlesztési céljainak. A berendezett „baba-mama” szobánk alkalmas arra, hogy minden lány megismerkedjen a csecsemőgondozás alapjaival, különösen azok, akik már nálunk gyermeket várnak, mert ez is előfordul. A gyermeknevelésre való felkészítésnek csak a kisebb, bár nem elhanyagolható része a gondozási folyamatok megismerése, de jelentősebb az anyaságra való lelki felkészülés.

Az intézet programjait, a költségvetési forrásokon túlmenően, a különböző pályázatok támogatásával biztosítja. Ez elmúlt 20 év során nem volt olyan év, amikor ne zajlott volna Phare, HEFOP, EQUAL, Obmb, TAMOP projekt keretében speciális szakmai munka.

Ebbe mindig beletartoznak a fiataloknak szóló programokon túl a felnőtteket segítő képzések, hogy az általában biztosított esetmegbeszélő csoport, esetenként szupervízió mellett a különböző tréningek segítsék a szakmai fejlődést, előzzék meg ebben a nehéz munkában a kiégést.

A szakmai megmutatkozásunk részei a szinte minden évben, különböző témákban megrendezett konferenciáink.

Ahogy a bemutatkozást kezdtük a hagyományok, az arculat jellemzik az intézeteket igazán. Ehhez hozzátartozik az intézetben 18 éve létrehívott ún. Roma Nap, amely az intézménynek azon szakmai rendezvénye, amely a társintézmények és a szakma felé irányul.

Célunk egy olyan nap szervezése volt, amikor arról beszélhetünk, hogy a magukat roma származásúnak tartó neveltjeink, hogyan tudják vállalni cigányságukat, cigányságukból azt, amire büszkék lehetnek, lehetnének. Számukra is meg akartuk mutatni, hogy nekünk is fontos megismerni és megismertetni hagyományaikat. Ezen keresztül is szeretnénk erősíteni azt, hogy a számukra érezhető hátrányaik, és a saját maguk által is előidézett nehéz helyzet (magatartási problémák, bűncselekmény elkövetése) nem végállomás, hanem a tanulással, munkával, személyiségük fejlesztésével új utak nyílhatnak meg.

Befejezésül egy olyan „eseményt” szeretnénk kiemelni az elmúlt évekből, amely a feladatok, programok további sorolása helyett igazán megmutatja, hogyan gondolkodunk az intézményről, annak lehetőségeiről.

Intézetünkben a 2012. és 2013. évben bemutatásra került „lakásszínházi előadás” keretében az egyik csoporthelyiségben, Kia Corthron kortárs amerikai drámaíró „Kérem, vigyázzanak, az ajtók záródnak!” című színdarabja, Schwechtje Mihály rendezésében, a Vígsház három művészenek és két növendékünk együttes produkciójában, összesen 20 alkalommal, meghirdetve a nagyközönség számára.

A kritika így szólt:

A darab rendezőjét, az eredetileg filmrendező Schwechtje Mihályt a Rákospalotai Intézet lányainak korábbi, saját életüket bemutató, a Gyermekszem Filmfesztiválon látható, kisfilmjei sarkallták arra, hogy együtt dolgozhasson velük. "Olyan elementáris erő volt a játékukban, olyan természetes őszinteség, hogy az felejthetetlen volt számomra. Aztán mikor véletlenül belefutottam Kia Corthron darabjába, amelyben két várandós tinilány szerepel és egyikük a darab főszereplője, rájöttem, hogy ez remek alkalom lenne, hogy találkozhassek ezekkel a lányokkal." A darab Harlemben játszódik. Egy afroamerikai család hétköznapijait mutatja be. Látszólag távoli a párhuzam a magyar valósággal, de a globalizált társadalom mára ugyanazokat a társadalmi feszültségeket termeli ki. Aki eljön megnézni az előadásunkat, egy öt hónapos próbafolyamat eredményét láthatja, amelybe a három kiváló színész fokozatosan kapcsolódott be. A lányok saját lakóterükben fogadják a nézőközönséget, így bepillantást engednek abba is, hogy hol élnek ők. Egy kortárs darab, húsbavágó aktuális kérdésekkel, kiváló színészek, két gyönyörű lány, egy fiatal filmrendező és egy különleges helyszín.”

A darabban egy speciális gyermekotthoni és egy javítóintézeti nevelésre ítélt lány szerepelt, az élmény része volt az teljes intézet életének, szimbóluma annak, amit a legfontosabb tartunk, bezárt falak között a minden értelemben vett nyitott világra készülni.